

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8

นายสุวัฒน์ เศรษฐสิงห์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

ผู้วิจัย เศรษฐสิงห์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.ธีระสุด สุขกานันต์

ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการสร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน โดยใช้การประเมินโครงการ ในรูปแบบของ ซิปป์ โมเดล (CIPP Model) ประกอบด้วย 2 หน่วยระบบ คือ

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จากสมาชิกผู้กู้เงิน ซึ่งมีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 77 ราย ได้รับอนุมัติเงินกู้จำนวน 62 ราย เป็นจำนวนเงิน 862,000 บาท แยกออกเป็น เกษตรกรรม 53 ราย , ค้าขาย 3 ราย , เลี้ยงสัตว์ 5 ราย , ค้าขาย 3 ราย , บริการ (อยู่ซ่อมรถ) 1 ราย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบรายงาน บร.1 – บร.12 จากการสัมภาษณ์ สังเกต สอบถาม การเปิดเวทีชาวบ้าน พบว่า สมาชิกในหมู่บ้านคลองหินปูน มีศักยภาพพอสมควร ในการจัดการและบริหารเงินกองทุน สังเกตได้จากการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน ยังคงดำเนินการอยู่ และมีการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ จึงสามารถคาดได้ว่ากองทุนหมู่บ้านคลองหินปูนจะประสบความสำเร็จได้เช่นกัน

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

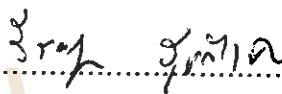
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.ธีระสุด สุขกำเนิด)

กรรมการสอบ

(อาจารย์ อติชาติ วงศ์อบลาก)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ ทองพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ ..... เดือน ..... - 8 ต.ค. 2545 พ.ศ. ....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้ทำสารนิพนธ์ขอกราบขอบพระคุณ บุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ทั้งข้อมูลทางด้านวิชาการและด้านการดำเนินสารนิพนธ์ อาทิเช่น

- อาจารย์ ดร.ธีระสุด สุขก้านนิค อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- คณะอาจารย์ทุกท่านของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีที่ช่วยประสาทวิชาและให้คำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ให้ความช่วยเหลือด้านการปฏิบัติการในพื้นที่หมู่บ้าน
- ประธานกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุน ตลอดจน พ่อแม่ พี่ น้อง ทุกท่านที่ช่วยอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ
- กลุ่มบัณฑิต โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการประสานงานด้านต่าง ๆ อาทิเช่น การจัดเวทีระดับหมู่บ้าน เวทีระดับตำบล ตลอดเวลาที่ผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าปฏิบัติหน้าที่ที่ผ่านมา

ท้ายนี้ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา พี่ ๆ ที่ให้การเลี้ยงดู อบรม ให้กำลังใจ และส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้ทำสารนิพนธ์ทำสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุวัฒน์ เศรษฐสิงห์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
กรอบแนวคิดทฤษฎี	2
วิธีดำเนินการ	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	5
นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ระเบียบกองทุนและชุมชนเมืองแห่งชาติ	5
ระเบียบต่างๆ เกี่ยวข้อง	6
แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ	
ชุมชนเมือง	6
แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและ	
ชุมชนเมือง	7
ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	8
การพิจารณาเงินกู้ยืมสำหรับกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
หลักการประเมินโครงการแบบ ซัพพอร์ตโมเดล	10
การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	10
บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ	12
รูปแบบการประเมิน	12
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	13
ตัวชี้วัด แหล่งข้อมูล	14

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	31
การเก็บรวบรวมข้อมูล	32
การวิเคราะห์ข้อมูล	33
บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการ	34
ผลการประเมินบริบทชุมชน	34
ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	47
ผลการประมวณเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	52
สรุป การบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	53
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	55
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	55
วิธีดำเนินการ	55
ผลการดำเนินงาน	55
สรุปอภิปรายผล	57
ข้อเสนอแนะ	59
บรรณานุกรม	61
ภาคผนวก ก.	62
ภาคผนวก ข.	65
ภาคผนวก ค.	95
ประวัติผู้เขียน	149

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้ประสบกับปัญหาภาวะทางเศรษฐกิจตกต่ำ ซึ่งส่งผลกระทบถึงความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของประชากรทั้งประเทศ โดยรัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้้อยู่และประสบความสำเร็จอยู่ในระดับหนึ่งแต่ก็ยังมีปัญหาในการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบอื่น ๆ ตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเคลื่อนย้ายของแรงงานจากภาคเกษตรกรรมในชนบทเข้าสู่แรงงานภาคอุตสาหกรรมในเมือง ซึ่งปัญหาดังกล่าวไม่อาจแก้ไขได้โดยมาตรการทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว จำเป็นที่จะต้องพัฒนาและบูรณาการทางด้านสังคม การเมือง การศึกษา วัฒนธรรม และที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพมากขึ้น ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รู้จักการแก้ไขปัญหา และตัดสินใจด้วยตัวเอง

จากวิกฤติที่เกิดขึ้นนี้ รัฐบาลในยุคปัจจุบันโดยการนำของ ฯพณฯ พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้เล็งเห็นและตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้รู้จักพึ่งพาตนเอง แต่เนื่องจากประชาชนในชนบทและชุมชนเมืองยังขาดโอกาสทางด้านเงินทุน คือการไม่มีเงินทุนและยังขาดแหล่งเงินทุนที่ประชาชนสามารถใช้บริการได้ ในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพและเสริมสร้างรายได้ ลดค่าใช้จ่าย ตลอดจนการบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านเป็นการกระจายรายได้ และส่งเสริมการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนที่ยากจนเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น อีกทั้งยังต้องการให้ท้องถิ่นได้มีความสามารถในการจัดระบบ และการบริหารจัดการกองทุนในหมู่บ้านของตนเอง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้เข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนให้เกิดการพึ่งพาตนเองอย่างมั่นคงและยั่งยืน และยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศให้เกิดการฟื้นตัวได้รวดเร็วยิ่งขึ้นในอนาคต

จากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังกล่าว ได้มีการดำเนินการไปแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน ในบางหมู่บ้านยังไม่ได้รับการจัดสรรเงินโอนเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แต่ในบางหมู่บ้านก็ได้รับการจัดสรรเงินเรียบร้อยแล้ว และได้มีการดำเนินการไปบ้างแล้ว

ตามระเบียบ ของสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ซึ่งทางสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ก็ได้ให้ความสนใจและความร่วมมือเป็นอย่างดี ผลการดำเนินงานของกองทุนจึงดำเนินไปได้ด้วยดี และเมื่อโครงการมีอายุครบปีเมื่อใด ก็สามารถสรุปออกมาได้ว่าโครงการดังกล่าวประสบความสำเร็จหรือไม่อย่างไร

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ก็เพื่อประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของหมู่บ้านคลองหินปูนว่ามีศักยภาพเพียงใด และยังสามารถถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการและการบริหารกองทุน ที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และสารนิพนธ์ฉบับนี้ยังสามารถเก็บไว้เป็นหลักฐาน และเป็นประโยชน์ในการพัฒนาหมู่บ้านคลองหินปูนให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อให้ทราบผลการดำเนินการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน

หมู่ที่ 8 บรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลเพียงใด

- 1.1 สมาชิกกองทุน หมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ 8 มีทุนหมุนเวียนเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ กระจายจ่าย หรือพัฒนาอาชีพได้มากน้อยเพียงใด
- 1.2 คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ 8 มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
- 1.3 สมาชิกในชุมชนมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเองและหมู่บ้านได้

2. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านในทัศนคติของประชาชนในหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 และเพื่อให้ทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของหมู่บ้านตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านกำหนด

3. เพื่อให้ทราบว่าปัญหาอุปสรรคใดที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายและเจตนารมณ์ของรัฐบาล

กรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวความคิดทางทฤษฎี หรือต้นแบบทางความคิด ที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นต้นแบบทางความคิดในเชิงระบบหรือที่เรียกว่า “ชีพี

โมเดล” ตามที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร ประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ โดยความหมายของแต่ละตัวอักษรมีดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ บริบทของหน่วยระบบ
I	ย่อมาจาก	Input	คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Process	คือ กระบวนการของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการในการประเมินโครงการในหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในขั้นตอนแรกจะต้องทำการศึกษาให้เข้าใจถึง กฎ ระเบียบ วิธีปฏิบัติ และเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเสียก่อน ต่อจากนั้นให้ศึกษาถึงวิธีการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงานอยู่ เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำสารนิพนธ์ และในขณะที่ปฏิบัติงานในพื้นที่อยู่ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ตามแบบ บร. ต่าง ๆ ที่ได้มา โดยอาศัยแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่มีผู้รวบรวมและสรุปผลไว้เรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลเชิงปริมาณ สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติได้ และข้อมูลอีกประเภทหนึ่งคือ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมที่เป็นการบรรยายความ เกี่ยวกับความคิดเห็น ทศนคติ เจตคติ การพูดคุย สอบถาม สัมภาษณ์ และสังเกตการณ์จากสมาชิกในชุมชน ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ได้มาจากจำนวนประชากร 60 % จากสมาชิกทั้งหมดในชุมชน ซึ่งมีวิธีวิเคราะห์ต่างจากข้อมูลเชิงปริมาณ

เมื่อได้เอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลต่าง ๆ มาพร้อมแล้ว ก็ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้จัดทำให้เป็นระบบ ระเบียบ เพื่อสะดวกรวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ จากนั้นก็สรุปข้อมูลและประมวลผลโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้อง จำแนกแยกแยะประเภทของข้อมูล แล้วเริ่มทำการเขียนสารนิพนธ์ในแต่ละบท โดยการทำทำความเข้าใจ และขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และอาจารย์นิเทศก์อยู่เสมอ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขสารนิพนธ์ให้ถูกต้องและเรียบร้อยต่อไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

ผลของการศึกษาการเรียนสารนิพนธ์ในครั้งนี้คาดว่าจะได้รับผลประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบว่าภารกิจที่รัฐบาลมีนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามารถช่วยพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ตามวัตถุประสงค์ของกองทุน ตามนโยบาย และเจตนารมณ์ที่รัฐบาลตั้งไว้จริงหรือไม่

2. ได้ทราบว่าท้องถิ่นที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์เข้าไปศึกษาว่าคณะกรรมการของกองทุนหมู่บ้านสามารถบริหารเงินกองทุนได้เอง ตลอดจนสมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหรือไม่

3. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจ ปัจจัยต่าง ๆ ที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

4. ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตลอดจนแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ระหว่างหมู่บ้านและชุมชน ตลอดจนทัศนคติ ของประชาชนที่มีต่อโครงการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5. ผู้ศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ทั้งที่เป็นนโยบาย หลักการ ระเบียบและวิธีปฏิบัติต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมิน และหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของทางรัฐบาลเพื่อเป็นการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเองของชุมชนและหมู่บ้าน ในด้านการเรียนรู้ พัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน เสริมสร้างศักยภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในท้องถิ่น โดยรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน โดยให้สมาชิกในชุมชนเป็นผู้จัดระบบและบริหารกันเอง เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคงต่อไป

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- เพื่อกระจายอำนาจให้ชุมชน และท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน
- เสริมสร้างจิตสำนึกและความสามัคคีในชุมชนและท้องถิ่น
- เพื่อเกื้อกูลประโยชน์ให้แก่ผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- เชื่อมโยงกระบวนการในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง ชุมชน หน่วยงานราชการ เอกชนและประชาสังคม

- เพื่อให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตของตนเอง และสนับสนุนภูมิปัญญาของตนเองให้ยั่งยืนต่อไป

- ติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

วัตถุประสงค์ที่สำคัญในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

- เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

- เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้ ลดภาระรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้าน

- กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ.2544

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการจำนวนไม่เกิน 10 คน เลขานุการนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการไม่เกิน 3 คน

- คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระในตำแหน่งคราวละ 2 ปี

- นอกจากการพ้นวาระแล้วกรรมการจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ตาย ลาออก ถูกละลาหย หรือถูกศาลพิพากษา

- ในการประชุมแต่ละครั้งต้องมีกรรมการเกินกึ่งหนึ่ง

- กรรมการมีหน้าที่ตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน

- คณะกรรมการจะได้เบี้ยประชุมค่าตอบแทนในอัตราที่กำหนด

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนในสำนักงานเลขานุการนายกรัฐมนตรี

- สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ในการ รวบรวมข้อมูล ประชาสัมพันธ์ จัดประชุมชี้แจง ให้การสนับสนุน เป็นที่ปรึกษา ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ รายงานผลประจำปี และดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในวาระเริ่มแรกของหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา วันที่ 27 พฤษภาคม 2544 ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้าน เพื่อ

เปิดเวทีชาวบ้านในการดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยมีคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนสนับสนุนให้การเลือกสรรคณะกรรมการดำเนินการไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม และโปร่งใส สำหรับการประชุมจะต้องมีหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมด หรือหัวหน้าครอบครัวอาจมอบหมายให้ผู้แทนครัวเรือนเข้าประชุมแทนได้ และคณะกรรมการที่ได้รับคัดเลือกก็จะเป็นไปตามมติของที่ประชุม พร้อมทั้งมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบข้อบังคับทุกประการ

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุก
7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ราชการ องค์การ หรือหน่วยงานที่สังกัด
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จัดทำขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน รวม

ทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามสภาพความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใช้กำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน และชุมชนเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความพร้อมต่าง ๆ ของหมู่บ้านที่ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมิน จะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน กล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น จำนวนประชากร อาชีพของประชากรในชุมชน ผลผลิตทางด้านต่าง ๆ การซื้อและจำหน่ายผลผลิตและปัจจัยการผลิตและรวมไปถึงรายได้เฉลี่ยของประชากรในชุมชน

2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จะกล่าวเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกคณะกรรมการ คุณสมบัติของคณะกรรมการ และทำการคัดเลือกตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

3. การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน เป็นเรื่องของการกำหนดวิธีการและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับดำเนินงาน และแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นของกองทุนหมู่บ้าน เช่น การจัดทำบัญชี การกู้ยืมเงินกองทุน และการชำระคืนเงินกู้

4. ทนในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน พูดถึงเรื่องของการจำแนกกลุ่มและกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน จำนวนสมาชิก วันที่จัดตั้ง และเงินทุนสะสม ที่ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม และความร่วมมือในการเชื่อมโยงพัฒนาหมู่บ้าน กับเครือข่ายอื่นนอกชุมชน

5. แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน จะเป็นรายละเอียดในการกู้ยืมเงิน วิธีการบริหารการเงิน การให้กู้ยืมเพื่อกิจกรรมใด หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ การควบคุมติดตามการใช้คืนเงินกู้ และวิธีการในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันอาจเกิดขึ้นได้

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบและข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านจัดทำขึ้นเพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมสวัสดิการออม เสียสละ เอื้ออาทร และเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม จึงเห็นสมควรให้กำหนดระเบียบการเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านคล่องหินปูนไว้ดังนี้

ที่ตั้ง - สถานที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านอยู่เลขที่ 55 หมู่ที่ 8 ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นที่ทำการของผู้ใหญ่บ้าน ใช้เป็นสถานที่ประชุมคณะกรรมการและสมาชิกในการประชุมแต่ละครั้ง

วัตถุประสงค์ - เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน ส่งเสริมการออมทรัพย์ บรรเทาเหตุฉุกเฉินทางการเงิน พัฒนาจิตใจของสมาชิกในชุมชนให้มีคุณธรรม

แหล่งที่มาของกองทุน - ที่มาของกองทุนประกอบไปด้วย เงินและทรัพย์สินจากการจัดการของคณะกรรมการ การกู้ยืมเงิน ดอกเบี้ยจากการกู้ยืม เงินฝากสัจจะ คำหุ้น เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ

คุณสมบัติของสมาชิก - ต้องเป็นผู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านคลองหินปูน ไม่น้อยกว่า 6 เดือน มีความเข้าใจในระเบียบกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการเห็นชอบให้เป็นสมาชิก อดทนเสียสละ และปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน มีเงินฝากสัจจะกับหมู่บ้านอย่างน้อย 1 หุ้น

การสมัครเป็นสมาชิก - การสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านนั้น ผู้สมัครจะต้องมีคุณสมบัติตามที่ทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้กำหนดไว้ตามระเบียบ และต้องยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิก ได้ที่คณะกรรมการกองทุน เพื่อรอผลการพิจารณาจากคณะกรรมการต่อไป

การพ้นจากสภาพจากการเป็นสมาชิก - สมาชิกที่ต้องพ้นจากการเป็นสมาชิกด้วยเหตุต่าง ๆ คือ ดาษ ลาออก วิกลจริต จำนวนสมาชิกทั้งหมดออกคะแนนเสียงให้ออกสองในสาม ฝ่ายระเบียบของกองทุน มีคุณสมบัติไม่ครบตามระเบียบของกองทุน

การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แนวทางในการพิจารณาเงินกู้สำหรับกองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 ตำบลวังไทร อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ยึดหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ที่มีประวัติที่ดี เป็นคนซื่อสัตย์ ไม่เคยมีประวัติเลวร้ายทางด้านต่าง ๆ อดทน ขยันหมั่นเพียร และมีประสบการณ์ในธุรกิจที่ทำ

2. มีหลักประกัน หรือบุคคลค้ำประกันที่สามารถชำระหนี้แทนได้และมีความรับผิดชอบ ถ้าเป็นทรัพย์สินจะต้องมีสภาพคล่องตัว

3. ความสามารถในการชำระหนี้

- พิจารณาจากรายได้ของผู้กู้ การประมาณการรายได้ รายจ่าย

- ภาวะการตลาดของสินค้าผู้กู้ ธุรกิจมีตลาดรับรองหรือไม่ ขายได้หรือไม่

- มีปัญหาในการหาวัตถุดิบมาผลิตหรือไม่

- ทำเลที่ตั้งของกิจการ ปัญหาของสภาพแวดล้อม อยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ หรือใกล้

แหล่งสินค้าที่จะขาย และสะดวกต่อผู้ซื้อหรือไม่

4. ผู้กู้ควรมีเงินทุนสำรองของตนเองจำนวนหนึ่ง ไว้สำหรับประกอบธุรกิจในสัดส่วนที่เหมาะสม หากใช้เงินทุนตนเองน้อย แต่ขอกู้มามาก ภาระการผ่อนชำระก็จะสูง ดังนั้นควรพิจารณาถึงปัญหาในข้อนี้ด้วย

หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพชีฟ โมเดล

สต๊ฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบชีพชีฟ ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (จากชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หน้า 89)

C ย่อมาจาก Context Evaluation คือ การประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล และความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

I ย่อมาจาก Input Evaluation คือ การประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร เช่น จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

P ย่อมาจาก Process Evaluation คือการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

P ย่อมาจาก Product Evaluation เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

กาวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารและการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่เพิ่มศักยภาพการบริหารและการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่บัณฑิตเข้าไปศึกษา เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็ง ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนเป็นภารกิจที่ต้องมีการดำเนินการ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกองทุน โดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อศึกษาหลักสูตร การจัดการและประเมินโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยกำหนดนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา รวมทั้งก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ แก่บัณฑิตที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ว่างงานในช่วงภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังตกต่ำ ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับต่ำอีกทางหนึ่งและส่งเสริมให้บัณฑิตที่ต้องการพัฒนาท้องถิ่นและบ้านเกิดของตน

เอง อีกทั้งบัณฑิตที่ผ่านโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้มีการยกระดับการศึกษาควบคู่กับการปฏิบัติงานในพื้นที่ การวิเคราะห์โครงการอย่างมีระบบ รวมทั้งการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้วิจัยเป็นเครื่องมือ และผู้จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” และสามารถนำหน่วยกิตไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือสามารถนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีการประเมินโครงการ ดังนี้

วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นการประเมินเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งมีนักวิชาการหลายคนได้สำรวจแบบจำลองเพื่อใช้ในการประเมิน ได้แก่ Scriven, Stake และ Stufflebeam ซึ่งจะได้อธิบายโดยละเอียดลำดับต่อไป

1. รูปแบบการประเมินของสคริเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) ซึ่งสคริเวนได้สร้างแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดของไทเลอร์ และครอนบาคเข้าด้วยกัน ซึ่งจำแนกการประเมินได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การประเมินโดยยึดเป้าหมายเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นการประเมินระหว่างดำเนินการและการประเมินผลรวม

1.2 การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ไม่มุ่งเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้นแต่นำผลกระทบอื่น ๆ มาพิจารณาในการตัดสินใจด้วย

นอกจากนี้ สคริเวน ยังได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินออก คือ การประเมินคุณค่าภายใน เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และการประเมินความคุ้มค่า เป็นการประเมินในส่วนที่ผลของการดำเนินโครงการมีต่อผู้รับบริการจากโครงการ

2. รูปแบบการประเมินของ สเตก (Stake's Concepts and Model of Evaluation) สเตก ได้กล่าวถึงการประเมินคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายแล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมาย ในการประเมิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 มิติ คือ

2.1 มิติที่เป็นสิ่งนำ การปฏิบัติ และผลผลิต

2.2 มิติที่เป็นส่วนการบรรยายสภาพที่เกิดขึ้นจริงที่สามารถสังเกตได้ และการตัดสินใจเชิงปริมาณ

3. รูปแบบการประเมิน ซิฟฟ์ ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ได้กำหนดการประเมินออกเป็น 4 ประเภท และได้ประยุกต์ใช้กับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของหมู่บ้านคลองหินปูน ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ผู้กู้) คือ

3.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการ โครงการคือการประเมินสภาพทั่วไปของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร คือการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งหมดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจกรรมของผู้กู้

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ คือการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือ หน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งจะเป็นประชากรในหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ 8 ต.วังไทร อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา มีจำนวน 122 ครัวเรือน ประชากร 478 คน เพศชาย 224 คน เพศหญิง 254 คน ซึ่งผู้ที่สามารถจะสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้จะต้องมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ และในหมู่บ้านคลองหินปูนมีผู้ที่อายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ จำนวน 204 คน แต่มีผู้ที่มาสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเพียง 77 คน และได้รับอนุมัติเงินกู้ไปแล้ว 62 คน เป็นจำนวนเงิน 862,000 บาท ซึ่งจำแนกออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ คือ

กลุ่มปลูกพืชไร่ จำนวน 53 ราย

เลี้ยงสัตว์ จำนวน 5 ราย

ค้าขาย จำนวน 3 ราย

บริการ (อู่ซ่อมรถ) จำนวน 1 ราย

ผู้ที่ไม่ได้สมัครเป็นสมาชิก จำนวน 55 ราย

ซึ่งกลุ่มคนต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นกลุ่มตัวอย่างที่สำคัญในการเก็บข้อมูล ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ทำการเก็บข้อมูล เจาะลึกเป็นรายกรณี โดยใช้แบบเก็บข้อมูลตามแบบ บรร. ต่าง ๆ

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปรและตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล ตามรูปแบบการประเมินจากกรอบความคิดทฤษฎีที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 1 เมื่อกำหนดเป็นตัวชี้วัด แหล่งข้อมูล และวิธีเก็บข้อมูลของการประเมิน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ บริบท ปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต ทั้งระดับหมู่บ้าน และรายบุคคล (ผู้รู้) ภูมิศึกษาม้านคลองหินปูน คำบลวังไทร อำเภอปากช่อง

ตารางที่ 1 การประเมินบริบท สภาวะแวดล้อม Context Evaluation (C)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน(A) C ₁ ประวัติความเป็นมา	- ที่มาของชื่อหมู่บ้าน - คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งหมู่บ้าน อพยพมาจากที่ไหน เหตุใดจึงอพยพมา - สภาพเดิมทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านมีสภาพอย่างไร - อาชีพเดิม(หลัก/รอง)คืออะไร - อาชีพเดิมที่เลิกทำแล้วคือ - อาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้น - การเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภคเกิดขึ้นปีไหน (ถนน, ไฟฟ้า, ประปา)	- ผู้นำชุมชน - ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน - ผู้นำกลุ่มอาชีพ - ข้อมูลที่มีการบันทึกไว้แล้ว	- สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 - ศึกษาจากเอกสาร เช่น จปฐ. กชช2ค.
C ₂ สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน	- ลักษณะที่ตั้งหมู่บ้าน - อาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่น - แผนที่หมู่บ้าน	- ข้อมูลจากเอกสาร - หมู่บ้าน - ผู้นำชุมชน	- ศึกษาจากเอกสาร เช่น แผนที่ตำบล - การสำรวจพื้นที่ - สัมภาษณ์
C ₃ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน	- อาชีพหลักและอาชีพรองของชาวบ้าน - จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร - จำนวนที่ดินทำกินโดยเฉลี่ย - จำนวนและประเภทร้านค้าในหมู่บ้าน	- ผู้นำชุมชน - สถานีอนามัย - โรงเรียน - เกษตรตำบล - หมู่บ้าน	- สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 - สังเกต

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
C ₄ วัฒนธรรม ประเพณี	5. จำนวนโรงสีในหมู่บ้าน 6. โรงเรียนในหมู่บ้าน (จำนวน ครู/นักเรียน) 7. โรคที่เจ็บป่วย 8. สถานที่รักษาเมื่อเจ็บป่วย 1. จำนวนวัด/โบสถ์/มัสยิด 2. จำนวนพระ/เณร/บาทหลวง 3. ภาษาพื้นบ้าน 4. ประเพณีที่สำคัญ 5. ความเชื่อด้านต่าง ๆ (ศาลปู่ตา)	1. ผู้นำชุมชน 2. ผู้อาวุโส 3. ชาวบ้าน 4. เจ้าอาวาส	1. สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.1 2. ศึกษาจาก เอกสาร 3. สังเกต
C ₅ โครงสร้างพื้น ฐานและ ทรัพยากร	1. จำนวนและสภาพของโครง สร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า, ประปา, โทรศัพท์, หอกระจายข่าว, ศาลา ประชาคม, ไปรษณีย์ ฯลฯ 2. จำนวนและสภาพทรัพยากร เช่น ป่าไม้, แหล่งน้ำ, แร่ธาตุ ฯลฯ ที่เป็นสาธารณประโยชน์	1. ผู้นำชุมชน 2. หมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.1 2. สังเกต 3. ศึกษาเอกสาร แผนพัฒนา อบต.
C ₆ ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	1. ประเภทผู้นำที่เป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ 2. กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน (จำนวนสมาชิก, ทุนของกลุ่มกิจ กรรมกลุ่ม, ปีที่ก่อตั้ง) 3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ (ชื่อ, อายุ, ความเชี่ยวชาญ)	1. ผู้นำชุมชน	1. สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.1 2. สังเกต

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
C ₇ โครงการพัฒนาที่ผ่านมา	1. โครงการของภาครัฐ 2. โครงการของภาคเอกชน 3. โครงการที่ชาวบ้านทำขึ้นเอง (ชื่อโครงการ/กิจกรรมโครงการ) (ย้อนหลัง 5 ปี)		
C ₈ ความเข้มแข็งของชุมชน	1. ความสามัคคี 2. ความซื่อสัตย์ 3. การช่วยเหลือกัน 4. การยกย่องคนทำความดี 5. โอกาสในการหาความรู้เพิ่มเติม 6. จำนวนอาชีพที่เลี้ยงครอบครัวได้ 7. ครอบครัวอบอุ่น รักใคร่ปรองดอง 8. การรวมกลุ่ม 9. การประชุม/เสวนา สม่ำเสมอ 10. การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส 11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม 12. การจัดทำแผนงานแก้ปัญหาชุมชน	1. ชาวบ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.2
ระดับรายบุคคล (B)			
C ₁ อาชีพเดิม	1. อาชีพหลัก/รอง 2. ผลการประเมินอาชีพเดิม (เพียงพอต่อการเลี้ยงครอบครัว)	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้ รับเงินอนุมัติ	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่ม

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
C ₂ สมาชิก ในครอบครัว	3. ปัญหาอุปสรรคในการ ประกอบอาชีพ 1. สมาชิกในครอบครัวและราย ละเอียด เช่น จำนวน,อายุ,สถาน ภาพสมรส,ระดับการศึกษา,ความ สัมพันธ์กับหัวหน้าครอบครัว, การมีงานทำ	1. สมาชิกกอง ทุนหมู่บ้านที่ได้ รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่ม เดิม
C ₃ สภาพการอยู่ อาศัย	1. มีบ้านเป็นของตนเองหรือไม่ ถ้าไม่มีพักอาศัยอย่างไร	1. สมาชิกกอง ทุนหมู่บ้านที่ได้ รับอนุมัติเงินกู้	1. สังเกต 2. สัมภาษณ์
C ₄ รายได้ของ ครอบครัว	1. รายได้ของครอบครัวต่อเดือน 2. ความเพียงพอของรายได้ต่อ รายจ่าย	1. สมาชิกกอง ทุนหมู่บ้านที่ได้ รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่ม เดิม
C ₅ หนี้สินของ ครอบครัวก่อนกู้ เงิน	1. จำนวนหนี้สินที่มีอยู่ก่อนกู้เงิน กองทุน 2. สาเหตุของการมีหนี้สิน แหล่ง เงินกู้	1. สมาชิกกอง ทุนหมู่บ้านที่ได้ รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่ม เดิม

ตารางที่ 2 การประเมินปัจจัยนำเข้า Input Evaluation (I)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน(A) I₁ นโยบาย ระเบียบ แนวทาง ปฏิบัติ	1. รายละเอียดของระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรี 2. รายละเอียดของระเบียบกอง ทุนหมู่บ้านฯ	1. ระเบียบสำนัก นายกฯ 2. ระเบียบที่เกี่ยวข้อง กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมือง	1. ศึกษาจาก เอกสาร
I₂ การประชา สัมพันธ์	1. ช่วงเวลาที่มีการประชา สัมพันธ์ 2. ประเภทสื่อในการประชา สัมพันธ์ 3. ความทั่วถึงในการประชา สัมพันธ์ 4. เนื้อหาในการประชาสัมพันธ์	1. ผู้นำชุมชน 2. ชาวบ้าน 3. ส่วนราชการที่ เกี่ยวข้อง 4. ที่ทำการกอง ทุนหมู่บ้าน 5. เอกสาร ประชาสัมพันธ์	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกต 3. ศึกษาจาก เอกสาร
I₃ คณะ อนุกรรมการ ระดับอำเภอที่ เกี่ยวข้อง	1. จำนวนคณะอนุกรรมการ 2. องค์ประกอบคณะ อนุกรรมการ 3. สัดส่วนกรรมการภาคประชา ชน 4. การปฏิบัติหน้าที่	1. พัฒนาชุมชน 2. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจาก เอกสาร

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
I ₄ คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	1. จำนวน 2. คุณสมบัติ 3. วิธีการได้มา 4. การพ้นจากตำแหน่ง 5. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกอง ทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.4 2. ศึกษาจาก เอกสาร
I ₅ การเตรียม ความพร้อมการ สร้างความรู้ความ เข้าใจแก่คณะ กรรมการกองทุน หมู่บ้านและชาว บ้าน	1. วิธีการในการเตรียมความ พร้อม 2. เนื้อหาในการเตรียมความ พร้อม 3. จำนวนครั้งในการเตรียมความ พร้อม 4. หน่วยงาน/องค์กรที่ทำหน้าที่ ในการเตรียมความพร้อม	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน 2. ส่วนราชการ 3. ชาวบ้าน 4. ผู้นำชุมชน	1. สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.3,บร.9 2. สัมภาษณ์คณะ กรรมการกองทุน
I ₆ เงินกองทุน หนึ่งล้านบาท	1. วันที่ได้รับอนุมัติ 2. การเก็บรักษาเงิน	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์
I ₇ เงินทุนสะสม อื่นๆ	1. ประเภท/จำนวน/ที่มาและการ เก็บรักษาเงินทุนสะสมอื่นๆ	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจาก เอกสาร
I ₈ บัณฑิตกองทุน	1. ประวัติส่วนตัว ชื่อ,วุฒิการ ศึกษา,อายุ,เพศ,ภูมิถิ่นเนา,สถาน ภาพ,ความสามารถพิเศษ 2. บทบาทหน้าที่	1. บัณฑิตกอง ทุนหมู่บ้าน 2. คู่มือนักศึกษา	1. ศึกษาตนเอง 2. ศึกษาจาก เอกสาร

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับรายบุคคล (B)			
I ₁ จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ	1. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11
I ₂ จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้	1. จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้ 2. ที่มาของเงินทุน	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่ม
I ₃ วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ	1. วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11
I ₄ สถานที่/วัตถุประสงค์ และวัตถุประสงค์ในการประกอบอาชีพ	1. สถานที่วัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์ในการประกอบอาชีพ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 2. สังเกต
I ₅ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ	1. ความรู้และทักษะที่มีอยู่	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่ม
I ₆ จำนวนแรงงาน	1. จำนวนแรงงานที่ใช้ในการประกอบอาชีพ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม

ตารางที่ 3 การประเมินกระบวนการ Process Evaluation (P)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน(A) P ₁ การจัดทำ ระเบียบกองทุน หมู่บ้าน	- กระบวนการในการจัดทำ ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน - ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำ - ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ	- คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน - สมาชิกกอง ทุนหมู่บ้าน - ระเบียบกอง ทุนหมู่บ้าน	- สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.4 - สัมภาษณ์เพิ่ม เดิมจากคณะ กรรมการกองทุน หมู่บ้านและชาว บ้าน
P ₂ การจัดทำ เอกสารขึ้น ทะเบียน	- เอกสารขอขึ้นทะเบียน - ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำ - ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ	คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	สัมภาษณ์
P ₃ ระบบบัญชี กองทุน	- จำนวนบัญชีที่จัดทำ - ชื่อบัญชี เช่น บัญชีลูกหนี้, บัญชีเงินตั้งจะ - ความเป็นปัจจุบัน - ผู้จัดทำ - ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ	- คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน - บัญชีกองทุน	- สัมภาษณ์ - ศึกษาจาก เอกสาร
P ₄ กิจกรรมเกี่ยว กับสมาชิกกอง ทุนหมู่บ้าน			
P _{4.1} การรับสมัคร	- ช่วงเวลาในการรับสมัครและ เหตุผล - ค่าธรรมเนียมการรับสมัคร และเหตุผล	- คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน - ระเบียบกอง ทุนหมู่บ้าน	- สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.4 - สัมภาษณ์เพิ่ม จากคณะกรรมการ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
	3. ขั้นตอนการรับสมัครและเหตุผล 4. คุณสมบัติของผู้สมัครและเหตุผล 5. ปัญหาและอุปสรรค		
P _{4.2} การหมดสมาชิกภาพ	1. การหมดสมาชิกภาพและเหตุผล	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. เอกสารด้านทะเบียนสมาชิก	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
P _{4.3} ประเภทสมาชิก	1. การกำหนดประเภทสมาชิกและเหตุผล	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. เอกสารด้านทะเบียนสมาชิก	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
P _{4.4} การทำทะเบียนสมาชิก	1. ความเป็นปัจจุบันในการจัดทำทะเบียนสมาชิก 2. ปัญหาและอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 3. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน 4. เอกสารโครงการขอกู้เงินกองทุน	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร (ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
P ₅ กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน	1. ขั้นตอนในการขอกู้ 2. เอกสารประกอบการขอกู้ 3. ปัญหาและอุปสรรค	1. คณะกรรมการ 2. สมาชิก	1. สังเกตการณ์ 2. ศึกษาเอกสารระเบียบกองทุน
P _{5.1} การคัดเลือกผู้กู้	1. หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกและเหตุผล 2. วิธีการคัดเลือกและเหตุผล 3. ปัญหาและอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
P _{5.2} การโอนเงินให้ผู้กู้	1. ขั้นตอนในการโอนเงิน 2. ปัญหาและอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ หลักฐานการโอนเงิน	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
P _{5.3} การชำระหนี้	1. ขั้นตอนในการรับชำระหนี้ 2. ปัญหาและอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ส่งเงินคืน 3. เอกสารในการส่งเงินคืน	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสารระเบียบกองทุน

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
P₆ การส่งเสริมการใช้เงินกู้ P_{6.1} การแนะนำวิธีทำธุรกิจ	1. ผู้แนะนำ 2. ประเด็นในการแนะนำ 3. วิธีในการแนะนำ 4. จำนวนครั้งในการแนะนำ	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้	1. สัมภาษณ์
P_{6.2} การช่วยเหลือ	1. ผู้ที่ช่วยเหลือ 2. วิธีการในการส่งเสริมการช่วยเหลือ 3. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้	1. สัมภาษณ์
P₇ การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้	1. ผู้ที่ทำการตรวจสอบ 2. วิธีการตรวจสอบ 3. จำนวนครั้งในการตรวจสอบ 4. ปัญหาและอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้	1. สัมภาษณ์
P₈ การจัดทำรายงานและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน	1. ประเภทรายงานที่จัดทำ 2. ประเภทผลงานที่มีการเผยแพร่ 3. วิธีการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน 4. ปัญหาและอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกและชาวบ้าน 3. เอกสารการจัดทำรายงาน	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกต 3. ศึกษาเอกสาร

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
P ₁ การจัดสรรผลประโยชน์	1. ตัดส่วนในการจัดสรรและเหตุผล	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาเอกสาร
P ₁₀ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน	1. ประเภทเครือข่าย 2. กลุ่มคนที่เข้าร่วมเครือข่าย 3. วิธีการสร้างเครือข่าย 4. ความพึงพอใจของผู้ที่เข้าร่วมเครือข่าย 5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการสร้างเครือข่าย 6. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน 3. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้ 4. บัญชีการจ่ายเงิน	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกตแบบมีส่วนร่วม
ระดับบุคคล (B) P ₁ การใช้จ่ายเงิน	1. รายละเอียดของการใช้จ่าย	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 2. ศึกษาจากเอกสาร 3. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
P ₂ การหาความรู้เพิ่มเติม	1. วิธีการหาความรู้เพิ่มเติม	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สังเกตจากการเสวนาตามแบบ บร.6

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
P ₃ การหาตลาด	1. วิธีการหาตลาด 2. ผู้ที่ช่วยเหลือแนะนำในการหาตลาด	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ 2. บัญชีการใช้จ่ายเงิน	1. สัมภาษณ์
P ₄ การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน	1. การจัดทำบัญชี (มี/ไม่มี) 2. ผู้ที่ช่วยเหลือ แนะนำการจัดทำบัญชี		1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร

ตารางที่ 4 การประเมินผลผลิต Product Evaluation (O)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน(A) O ₁ จำนวนสมาชิก กองทุน	1. จำนวนสมาชิกเดิม (ณ วันเริ่ม ก่อตั้งกองทุน) 2. จำนวนสมาชิกที่มีการเพิ่มขึ้น/ ลดลง 3. เหตุที่สมาชิกเพิ่มขึ้น/ลดลง	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน 2. ทะเบียน สมาชิกกองทุน หมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม 3. ศึกษาจากเอกสาร
O ₂ จำนวนผู้ได้ เงินกู้	1. จำนวนครั้งที่มีการอนุมัติให้กู้ 2. จำนวนผู้ยื่นกู้และได้รับอนุมัติ ให้กู้แต่ละครั้ง 3. จำนวนผู้ยื่นได้รับอนุมัติให้กู้ ต่อจำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ทั้งหมด 4. จำนวนผู้ได้รับอนุมัติให้กู้ จำแนกตาม บร.4 ข้อ 5	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีคุมลูก หนี้	1. สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.4 2. ศึกษาจาก เอกสาร
O ₃ ยอดเงินที่ได้ ให้กู้	1. ยอดเงินที่ผู้มากู้และยอดเงินที่ ได้รับอนุมัติแต่ละครั้ง 2. ยอดเงินที่ได้อนุมัติให้กู้ทั้งหมด 3. ยอดเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติจำแนก ตาม บร.4 ข้อ 5	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีคุมลูก หนี้	1. สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.4 2. ศึกษาจาก เอกสาร
O ₄ จำนวนผู้ชำระ คืนตามกำหนด	1. จำนวนผู้กู้ที่ชำระคืนตาม กำหนด 2. จำนวนผู้กู้ที่ไม่ชำระคืนตาม กำหนด	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีคุมลูก หนี้	1. สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่ม เติม

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
O ₅ ยอดเงินที่มี การชำระคืน	3. การแก้ไขปัญหาเมื่อผู้กู้ไม่ ชำระคืนตามกำหนด 1. ยอดเงินกู้ที่ชำระคืน จำแนก เป็นเงินต้น, ดอกเบี้ยและค่าปรับ	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีกองทุน	3. ศึกษาจาก เอกสาร 1. สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.4 2. ศึกษาจากเอกสาร
O ₆ กองทุนสะสม	1. ยอดเงินกองทุนสะสม แยก ตามประเภทผู้กู้, จำนวนผู้กู้ 2. การใช้ประโยชน์กับกองทุน สะสม	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีเงินฝาก กองทุนสะสม	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจาก เอกสาร
O ₇ การใช้เงิน ตามวัตถุประสงค์	1. จำนวนผู้ที่ใช้เงินตามวัตถุประสงค์ ของโครงการ 2. จำนวนผู้กู้เงินที่ใช้เงินไม่เป็น ไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ 3. เหตุผลที่ไม่ใช้เงินตามวัตถุประสงค์ ของโครงการ	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกอง ทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ผู้ตรวจ สอบ
O ₈ ทักษะคิของ ชุมชนต่อกองทุน	1. ทักษะคิต่อคณะกรรมการกอง ทุนหมู่บ้านในเชิงบวกและลบ 2. ทักษะคิต่อกองทุน 1 ล้านบาท ในเชิงบวกและลบ	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกและ ชาวบ้าน	1. สัมภาษณ์ตาม แบบ บร.9 2. สัมภาษณ์เพิ่ม เดิม

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
O ₉ การเกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้	1. ประเภทเครือข่ายที่เกิดขึ้น 2. กิจกรรมของเครือข่ายที่เกิดขึ้น 3. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดองค์กรเครือข่าย	1. บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน	1. รายงานการปฏิบัติงานของบัณฑิตกองทุน
O ₁₀ การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง	1. ประสบการณ์การเรียนรู้จากการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน 2. ประสบการณ์การเรียนรู้จากการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกและชาวบ้าน	1. จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตามแบบ บร.10
O ₁₁ ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน	1. ความสามัคคี 2. ความซื่อสัตย์ 3. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 4. การยกย่องคนทำความดี 5. โอกาสในการหาความรู้เพิ่มเติม 6. จำนวนครอบครัวที่มีอาชีพ 7. ครอบครัวอบอุ่น รักใคร่ปรองดอง 8. การรวมกลุ่ม 9. การประชุมเสวนาสมาเสมอ 10. การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส 11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม 12. การจัดทำแผนแม่บ้านแก้ปัญหาชุมชน	1. สมาชิกและชาวบ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.2 2. จากการสังเกต

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับบุคคล(B) O ₁ ผลที่ได้ตาม วัตถุประสงค์ของ การกู้เงิน O _{1.1} ผลทางตรง	13. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนคติของชาวบ้าน 1. ผลการใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้ รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกต
O _{1.2} ผลทางอ้อม	1. ประสิทธิภาพ 2. การยอมรับจากชุมชน	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้ รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ จัด เวทีตามแบบ บร.10

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการดังนี้

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม

2. การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้านโดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มอาชีพต่าง ๆ โดยการสัมภาษณ์แบบบันทึกและสังเกต โดยมีรายละเอียดดังนี้

- แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน)
- แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
- แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง)

- แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
- แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
- แบบรายงาน บร.8 (โครงการเสริมธุรกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)
- แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
- แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
- แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกกรณี)
- แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์การจัดทำแผนแม่บทชุมชน)

3. การจัดเวทีประชุมชาวบ้าน เรื่องทำแผนแม่บทชุมชนระดับหมู่บ้าน และตำบล (บร.12) ,จัดเวทีเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระดับหมู่บ้านและระดับตำบล (บร.5) ,จัดกลุ่มเสวนาสมาชิกกองทุนที่กู้เงินมีกิจกรรมประกอบอาชีพเดียวกันในหมู่บ้านและตำบล เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน (บร.6) , จัดเวทีสัมมนาสรุปบทเรียนระดับหมู่บ้านและตำบลเพื่อค้นหาจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา แนวทางเพื่อการแก้ปัญหา การพัฒนาตำบลที่ผ่านมา (บร.10)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการเก็บดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantiative Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการของสถิติได้หลากหลายวิธี เช่น รายได้ของชาวบ้าน จำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ที่เป็นการบรรยายความเกี่ยวกับความคิดเห็น ทัศนคติ ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น

โดยข้อมูลทั้ง 2 ประเภท ดังกล่าวนี้ มาจัดอยู่ในรูปแบบของข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ

- ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Deta) เป็นข้อมูลที่ได้จากความเป็นอยู่ของหมู่บ้าน โดยการสัมภาษณ์ สํารวจ และสังเกตโดยใช้แบบ บร.1 – บร.12

- ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Deta) ในการศึกษาโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในพื้นที่ได้ใช้ข้อมูลที่ถูกเก็บรวบรวมจากภาคเอกชนและภาครัฐบาลซึ่งอาศัยข้อมูลและความอนุเคราะห์จากสำนักงานเกษตรอำเภอปากช่อง องค์การบริหารส่วนตำบลวังไทร สถานีอนามัยบ้านซับน้อย โรงเรียนบ้านหินเพิง เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์เพื่อประเมินผลโครงการ จะใช้ทั้งวิธีแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ข้อมูลที่หาค่าสถิติได้ เช่น รายได้ของชาวบ้าน อายุ เพศ เป็นต้น และค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ฐานนิยม มัธยฐาน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่มี การบันทึกไว้ เช่น ความรู้ความเข้าใจ ของคณะกรรมการกองทุนเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น โดยใช้อัตราส่วน ร้อยละ ตาราง ในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการประเมินบริบทชุมชน

1. บริบทระดับประเทศ

1.1 ความยากจนของประเทศ

นับจากการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 ทำให้ประเทศไทยมีหนี้สินเพิ่มขึ้น และปัจจุบันประเทศไทยมีหนี้สาธารณะประมาณ 2.9 ล้านล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นหนี้สินของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินประมาณ 7 แสนล้านบาท โดยยอดหนี้ 2.9 ล้านล้านบาท คิดเป็น 58 % ของผลผลิตมวลรวมในประเทศ และมีแนวโน้มจะสูงขึ้นเป็น 65% ของผลผลิตมวลรวมในปี พ.ศ. 2546 ทั้งที่เป้าหมายเดิมที่ระบุไว้ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ทางรัฐบาลต้องการคุมยอดหนี้สาธารณะไว้ไม่ให้เกิน 60 % ของผลผลิตมวลรวม โดยยอดหนี้จะขึ้นสูงสุดในปี พ.ศ. 2545 และลดสัดส่วนลงจนเหลือเพียง 47% ในปีพ.ศ.2549 แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์ระเบิดที่สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ.2544 เศรษฐกิจได้เกิดการพลิกผันเปลี่ยนแปลงไป จนส่งผลกระทบต่อการณ์ทางเศรษฐกิจ อัตราการขยายตัวลดลงจากที่ได้คาดไว้

(หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับประจำวันที 4 กุมภาพันธ์ 2545 : 7)

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ในการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ได้กำหนดนโยบายในการส่งเสริมโดยยึดหลักกรอบแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา แผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามโครงสร้างอุตสาหกรรม และนโยบายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายปรับบทบาทภาคราชการและสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นต้น

บทบาทและความสำคัญของ SMEs ในปัจจุบันภาคธุรกิจของไทยประกอบด้วยวิสาหกิจจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 80% กว่าร้อยละ 99.7 จัดว่าเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกล่าวได้ว่ามีจำนวนเกิน 200 คนต่อกิจการและประมาณ ร้อยละ 40 เป็นวิสาหกิจขนาดเล็กซึ่งจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ในภาคอุตสาหกรรม แรงงานประมาณกึ่งหนึ่ง และการจ้าง

งานใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2540 ประมาณร้อยละ 60 อยู่ใน SMEs ประมาณร้อยละ 30 ของวิสาหกิจไทยพึ่งพาตลาดต่างประเทศ และอุตสาหกรรมของไทยใช้วัตถุดิบแปรรูปขึ้นต้น และชิ้นส่วนที่ผลิตภายในประเทศส่วนหนึ่ง และในความสามารถของ SMEs ที่เป็นผู้ผลิตเพื่อส่งออกและ SMEs ที่รับช่วงการผลิตจะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการส่งออกของไทยและการสร้างรายได้ที่เป็นเงินซึ่งมองเห็นในภาพรวม นอกจากนั้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของอุตสาหกรรมการผลิต และผู้ผลิตสินค้าและบริการ สนองความต้องการของราชภัฏผู้บริโภคซึ่งเป็นกลไกสำคัญยิ่งในการกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค

ทิศทางและแนวคิดในการพัฒนา SMEs ภาคอุตสาหกรรม การพัฒนาและส่งเสริม SMEs ต้องสามารถแก้ไขปัญหาเชิงโครงการ อันได้แก่เทคโนโลยี ขาดความสามารถในการจัดการสมัยใหม่ สินค้าด้อยคุณภาพ ขาดการควบคุมคุณภาพและคุณภาพไม่ตรงตามต้องการ การกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ อุปสรรคในการขยายตลาด เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน ปัจจัยแวดล้อม การประกอบธุรกิจของ SMEs ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการเปิดเสรีทางการค้าและความก้าวหน้าทางสารสนเทศ ซึ่งทำให้ต้นทุนการสื่อสารและการกระจายสินค้าลดลงอย่างไม่น่าเชื่อ ปัจจัยที่กำหนดขีดความสามารถในการแข่งขันได้เปลี่ยนจากฐานทรัพยากรของประเทศและแรงงานที่มีค่าแรงต่ำ ไปสู่การแข่งขันเชิงคุณภาพ การนำเสนอสินค้า การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความสามารถในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสาร SMEs จะมุ่งตลาดภายในประเทศหรือตลาดต่างประเทศ ต่างก็จำเป็นต้องอาศัยมาตรฐานสากลและยกระดับผลิตภาพให้ทัดเทียมคู่แข่ง รวมทั้งต้องมีความเชื่อมโยงธุรกิจในลักษณะที่เป็นนานาชาติมากขึ้น จากข้อพิจารณาข้างต้น ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนา SMEs ภาคอุตสาหกรรมไว้ดังนี้ (1) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสูง (2) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของคนไทยมีความเข้มแข็ง สามารถทั้งในด้านการผลิตและการตลาด และ (3) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความเชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ในภาคธุรกิจต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นกลไกที่สามารถช่วยบรรเทาผลกระทบจากความผันผิ้อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต การบริหารแผนงาน กระบวนการบริหารจัดการเพื่อนำแผนแม่บทฯ ไปสู่การปฏิบัติ จะอยู่ภายใต้การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ.2543 สำหรับในส่วน of แผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคบริการ ขณะนี้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กำลังจัดทำแผนแม่บทขั้นพื้นฐาน ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จ และสามารถนำเสนอต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดย่อม เพื่อจัดทำเป็นนโยบายและแผนส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและภาคบริการได้ภายในกลางปี เป็นที่คาดหวังว่าเมื่อได้มีการจัดทำแผนแม่บทการ

พัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางทั้ง 3 ภาค คือ ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้า และภาคบริการ ได้อย่าง
 เสร็จสมบูรณ์ ทิศทางการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไปในทางเดียวกัน มีการ
 กระจายมากขึ้นทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถผลิตพื้นเศรษฐกิจของประเทศอันจะส่งผลถึงความ
 เป็นอยู่ของประชาชนในอนาคต ([http://www.smethai.net/th/theme/include/subview.asp?](http://www.smethai.net/th/theme/include/subview.asp?ContentID=001)
[ContentID=001](http://www.smethai.net/th/theme/include/subview.asp?ContentID=001) , นโยบายกลยุทธ์)

1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

นายอติชัย โพธารมิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เปิดเผยถึงมาตรการ
 ผลิตสินค้าโดยใช้วัตถุดิบในประเทศแทนการนำเข้าจากต่างประเทศเพื่อการส่งออก เพื่อลดการ
 ขาดดุลของประเทศ ปัจจุบันประเทศไทยได้นำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศปีละหลายหมื่นล้าน
 บาท เช่น น้ำมัน สินค้าทุน สินค้าอุปโภค - บริโภค และวัตถุดิบที่ใช้ผลิตสินค้าเป็นต้น ซึ่งสินค้าทุน
 เช่น เทคโนโลยีต่าง ๆ นำเข้ามาเพื่อใช้ผลิตสินค้า เพื่อการส่งออกประมาณ ร้อยละ 40 ของมูลค่า
 การนำเข้าสินค้าทั้งหมด รองลงมาเป็นวัตถุดิบประมาณร้อยละ 30 ซึ่งการนำเข้าสินค้านี้คิดว่าเป็น
 สัดส่วนที่สูง จึงต้องมีมาตรการที่จะสนับสนุนให้อุตสาหกรรมขึ้นส่วนในประเทศ เพื่อให้ดุลการ
 ค้าเป็นบวกมากขึ้น ที่ผ่านมาการส่งออกน้อยกว่าการนำเข้าทำให้ดุลการค้าติดลบ (นสพ. เดลินิวส์
 ประจำวันที่ 29 มิถุนายน 2545 หน้า 9)

1.4 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

เมื่อพิจารณาถึงภาวะความยากจนโดยอาศัยเกณฑ์เส้นความยากจน พบว่า ความ
 ยากจนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2531 สัดส่วนคนจนอยู่ในระดับร้อยละ 32.6 และ
 ลดลงเหลือร้อยละ 23.2 ในปี 2535 และเหลือเพียงร้อยละ 11.4 ในปี 2539 แต่เมื่อเกิดวิกฤติ
 เศรษฐกิจในปี 2540 ได้ส่งผลกระทบทำให้สัดส่วนคนจนกลับเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.0 ในปี 2541
 และร้อยละ 15.9 ในปี 2542 อย่างไรก็ตามปัญหาความยากจนเริ่มคลี่คลายลงไปตั้งแต่ปี 2543
 เป็นต้นมา โดยสัดส่วนคนจนลดเหลือร้อยละ 14.2 ในปี 2543 และร้อยละ 13.0 ในปี 2544
 หรือลดลงจากจำนวน 9.9 ล้านคนในปี 2542 เหลือ 8.2 ล้านคน ในปี 2544 หรือลดลง 1.7
 ล้านคน ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา เมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยกับต่าง
 ประเทศโดยเปรียบเทียบสัดส่วนผู้มีรายได้น้อยกว่า 1 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน โดยปรับอำนาจซื้อใน
 แต่ละประเทศให้เทียบเคียงกันได้แล้ว ปรากฏว่า สัดส่วนความยากจนในประเทศไทยยังคงอยู่ใน
 ระดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาคเดียวกัน โดยความยากจนในประเทศไทยอยู่ในระดับที่
 ต่ำกว่าประเทศอินโดนีเซีย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ จีน ลาว กัมพูชา แต่สูงกว่าประเทศเกาหลีใต้
 และมาเลเซีย ภาวะเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบันเริ่มฟื้นตัวขึ้นและสัดส่วนคนจนเริ่มลดลงตั้งแต่ปี

2543 เป็นต้นมา ประกอบกับรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณจำนวนมากสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการแก้ไขปัญหาความยากจนผ่านโครงการสำคัญ 5 โครงการ และภาครัฐมีแผนงานโครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการเพื่อช่วยเหลือคนจนทั้งทางตรงและทางอ้อม ตลอดจนภาคเอกชนและชุมชนเองยังมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ร่วมกันช่วยเหลือคนจน ดังนั้น จึงคาดหมายได้ว่าสถานะความยากจนของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ลดลง และน่าจะบรรลุตามเป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 9 ที่กำหนดสัดส่วนคนจนลดลงเหลือร้อยละ 12 ของประชากรในปี 2549 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ

ความยากจนของประเทศไทยมีลักษณะที่สำคัญสรุปได้ คือ คนจนส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบท โดยเป็นคนจนในเขตชนบทร้อยละ 82.1 ของคนจนทั้งหมด จำนวน 8.6 ล้านคน โดยคนจนถึงสองในสามของคนจนทั้งหมดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยคนจนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตร นอกจากนี้ ยังมีลักษณะที่สำคัญอื่น คือ เป็นเกษตรกรรายกึ่งหรือรายได้น้อย ทำกินน้อย มีขนาดครัวเรือนใหญ่ มีอัตราส่วนพึ่งพิงหรืออัตราส่วนการเลี้ยงดูผู้สูงอายุและเด็กสูง รวมทั้งยังพบว่า คนจนได้รับการศึกษาน้อยกว่าคนทั่วไป เมื่อพิจารณาลักษณะความสัมพันธของตัวแปรความยากจนของปัจเจกบุคคล และตัวแปรที่สามารถเข้าแทรกแซงเชิงนโยบายได้ที่มีผลต่อความยากจน ปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็นคนจน (เรียงตามลำดับความสำคัญ) ได้แก่ อาชีพเกษตรกรที่ไม่มีที่ทำกิน หรือมีแต่น้อยกว่า 40 ไร่ ครัวเรือนมีขนาดใหญ่ ครัวเรือนที่มีสัดส่วนของสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และครัวเรือนที่มีผู้นำครอบครัวอายุมาก ส่วนปัจจัยที่ลดความเสี่ยงต่อการเป็นคนจน ได้แก่ ครัวเรือนที่อาศัยในเขตเมือง และครัวเรือนที่มีสัดส่วนสมาชิกที่มีอายุมากกว่า 25 ปี ในกลุ่มตัวแปรที่สามารถแทรกแซงเชิงนโยบาย พบว่า ปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็นคนจน (เรียงตามลำดับความสำคัญ) ได้แก่ การเข้าถึงการคมนาคม และการขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ส่วนปัจจัยที่ลดความเสี่ยงต่อการเป็นคนจน ได้แก่ การศึกษาสูงสุดของสมาชิกในครอบครัว ความสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขในเขตจังหวัด การขยายตัวของงบประมาณต่อประชากรในจังหวัด และการขยายตัวของรายได้เฉลี่ยต่อประชากรในจังหวัด นอกจากนี้การประเมินปัญหาความยากจนแบบมีส่วนร่วม หรือการเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นที่รวมถึงคนจนและคนด้อยโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาความยากจนที่คนในชุมชนประสบอยู่ พบว่า สาเหตุความยากจนเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย ได้แก่

1.4.1 ปัจจัยภายใน ได้แก่ สาเหตุจากตัวบุคคลหรือจากสมาชิกในครอบครัว คือ คนจนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่ไม่มั่นคงหรือมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ขาดความรู้และความสามารถในการจัดการ การผลิตและการลงทุน โดยเฉพาะเรื่องการออมทรัพย์ นอกจากนี้ คนจนส่วนใหญ่มีนิสัยหรือทัศนคติที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตนเอง มีภาระที่ต้องรับผิดชอบ

ขอบสูงเนื่องจากครอบครัวคนจนมักมีลูกหลานมากหรือสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เนื่องจากพิการหรือเจ็บป่วยรวมทั้งมีภาระด้านหนี้สินที่ตกทอดลงมาตั้งแต่รุ่นพ่อ แม่

1.4.2 ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สาเหตุจากปัจจัยทางโครงสร้างหรือจากสภาพแวดล้อมในชุมชน ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมภายในชุมชนไม่น่าอยู่และไม่ถูกสุขลักษณะ และประสบกับปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด ทำให้อัตราความเสี่ยงในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนมีสูง ชุมชนขาดกระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการองค์กรภายในชุมชน

1.4.3 ผลกระทบจากภายนอก ได้แก่ สถานะการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด ซึ่งมีผลกระทบต่อคนจน ประกอบด้วย ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ วิกฤติเศรษฐกิจ และความแปรปรวนของราคาผลผลิตในตลาดโลก ความทุจริตและความร่ำรวยหรือของแหล่งทรัพยากร

จากการประเมินปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความยากจนทั้ง 2 วิธี พบว่าการกำหนดนโยบายและมาตรการที่สามารถแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ควรมุ่งการแก้ปัญหาตั้งแต่ในระดับสาเหตุ และควรให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อโอกาสตกเป็นจนสูง เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มคนจนในปัจจุบัน ตลอดจนเป็นการช่วยป้องกันไม่ให้กลุ่มผู้มีความเสี่ยงต่อโอกาสตกเป็นจนสูง ต้องกลายเป็นคนจนในที่สุด

การดำเนินงานแก้ไขปัญหาคความยากจนได้มีการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องและเริ่มมีความชัดเจนมากขึ้นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) จนถึงปัจจุบัน โดยสามารถสรุปภาพรวมผลการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาคความยากจนได้ ดังนี้

- การดำเนินการโดยใช้งบประมาณแผ่นดิน ประกอบด้วยแผนงานและโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนภายใต้ระบบ กนภ. โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และโครงการเพื่อบรรเทาปัญหาคความยากจนและการให้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ยากจน

- การแก้ไขปัญหาคความยากจนโดยใช้งบประมาณจากเงินกู้ต่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่ โครงการช่วยลดผลกระทบทางสังคม โครงการเงินกู้ของธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเซีย และโครงการกองทุนเพื่อสังคม

- การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลปัจจุบันเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนประกอบด้วยโครงการที่สำคัญ 5 โครงการ ได้แก่ โครงการพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อย เป็นเวลา 3 ปี การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท

โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การจัดตั้งธนาคารประชาชน และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

- บทบาทภาคเอกชน/ชุมชนในการแก้ไขปัญหาความยากจน มีตัวอย่างการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ โครงการธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งประกอบด้วย โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก โครงการสวัสดิการผู้สูงอายุ และโครงการพัฒนานักส่งเสริมธุรกิจชุมชน

นอกจากนี้จากการประมวลข้อมูลกองทุนต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสในรูปแบบต่าง ๆ พบว่ามีกองทุนที่เกี่ยวข้องจำนวน 18 กองทุน มีวงเงินกองทุนรวม 225,853.33 ล้านบาท เพื่อให้กู้ยืมในการประกอบอาชีพ การศึกษาและการพัฒนาฝีมือแรงงาน และเพื่อปลดหนี้ จำนวน 167,919.6 ล้านบาท (ร้อยละ 74.3 ของวงเงินกองทุนทั้งหมด) ที่เหลืออีกร้อยละ 25.7 เป็นเงินกองทุนเพื่อสวัสดิการด้านสาธารณสุขและบริการอื่น ๆ การดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนที่ผ่านมาประสบปัญหาที่สำคัญคือ นโยบายยังขาดเอกภาพและไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคนจนอย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ไขปัญหาความยากจนมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เฉพาะเรื่องมากกว่าการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติขาดประสิทธิภาพ และผลประโยชน์ยังไม่กระจายสู่คนจน กฎหมายปรับเปลี่ยนไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งโครงสร้างของระบบราชการยังไม่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน ขาดระบบการติดต่อประเมินผลการพัฒนาในขณะที่บทบาทองค์กรส่วนท้องถิ่นยังไม่ชัดเจนและมีบทบาทน้อย

ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน ได้กำหนดกรอบแนวคิดหลักในการแก้ปัญหความยากจน 3 ประการ คือ (1) การให้ความช่วยเหลือต่อคนจนในปัจจุบัน แบ่งเป็น กลุ่มคนจนที่ขาดปัจจัยในการทำมาหากิน กลุ่มคนจนไม่สามารถพึ่งพาตนเอง และกลุ่มคนจนที่ไม่มีงานทำหรือมีงานทำแต่ไม่มั่นคง (2) การสร้างภูมิคุ้มกันแก่กลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อความยากจน แบ่งเป็นความเสี่ยงต่อความยากจนชั่วคราวที่มักเกิดขึ้นกับกลุ่มที่มีรายได้สูง แต่มีความไม่แน่นอน และความเสี่ยงต่อความยากจนเชิงโครงสร้างที่มักเกิดขึ้นกับกลุ่มที่มีศักยภาพต่ำในการสร้างรายได้ และ (3) การสร้างภูมิคุ้มกันต่อความยากจนแก่คนรุ่นใหม่ ได้แก่ เด็ก เยาวชนจากครอบครัวที่ยากจน ในปัจจุบัน ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนได้กำหนดเป้าหมายหลักไว้ 3 ประการ คือ (1) ลดสัดส่วนคนจนให้อยู่ในระดับไม่เกินร้อยละ 12 ของประชากรในปี 2549 (2) การกระจายบริการสังคมและบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่จำเป็นให้เป็นธรรมและเข้าใจถึงกลุ่มคนยากจนทั้งในเขตเมืองและชนบท และ (3) ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนกับกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม โดยวางรากฐานการปฏิรูปเชิงโครงสร้าง

สร้างทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และระบบกลไกต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาความยากจน ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคือความยากจนประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

(1) การส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจมหภาคให้เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาคือความยากจน โดยส่งเสริมนโยบายการพัฒนาประเทศที่สมดุลโดยการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ส่งเสริมการเจริญเติบโตของภาคเศรษฐกิจที่คนจนส่วนใหญ่พึ่งพิง ส่งเสริมนโยบายการเงินและการคลัง เช่น มาตรการภาษีที่เอื้อต่อวิสาหกิจชุมชน และระบบสินเชื่อรายย่อย การพิจารณาจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้า การเพิ่มรายจ่ายภาครัฐในการจัดบริหารพื้นฐานทางสังคมแก่คนจน และผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมนโยบายการค้าที่ส่งผลดีแก่ภาคเกษตรและแรงงาน และการลงทุนในสาขาที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาคือความยากจน

(2) การเพิ่มประสิทธิภาพและโอกาสของคนจน โดยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง การปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างเหมาะสม และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

(3) การพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมและผู้ด้อยโอกาส โดยการพัฒนาระบบบริการทางสังคมให้เข้าถึงกลุ่มคนจน และผู้ด้อยโอกาส การจัดสวัสดิการสังคมให้มีความสอดคล้องกับปัญหาของกลุ่มเป้าหมายความยากจนและผู้ด้อยโอกาส และการเตรียมความพร้อมในการสร้างหลักประกันทางสังคมแก่ประชาชนแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมและดูแลกลุ่มผู้สูงอายุ

(4) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น การเร่งรัดการแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นธรรมในเรื่องที่ดินทำกินและการจัดสรรน้ำ การปรับปรุงและเร่งรัดกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและการสร้างกลไกแก้ไขปัญหาคือความยากจนจากการแย่งชิงทรัพยากร

(5) การปรับปรุงระบบบริหารภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาคือความยากจน โดยการปรับกระบวนการทัศน์และบทบาทของหน่วยงานภาครัฐทั้งหน่วยงานส่วนกลางและระดับท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาคือความยากจนจากการกำกับ ควบคุม มาเป็นการอำนวยความสะดวก สนับสนุนการสร้างเสริมเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่ายชุมชน การจัดทำแผนงาน/โครงการที่มีลักษณะเป็นองค์รวม โดยมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคีการพัฒนา การปรับปรุงระบบงบประมาณโดยเน้นผลงาน และสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณในลักษณะการอุดหนุนแก่ชุมชน และการจัดทำโครงการใหม่ๆ เช่น โครงการค่อยคนนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล โครงการแก้ไขปัญหาคือความยากจนแก่ผู้ด้อยโอกาสในกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจ (เติลินวัส จัณป์ประจำวัน เสาร์ที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ.2545 : 8)

1.5 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ในปัจจุบันการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างเป็นไปอย่างรวดเร็ว และสะดวก สืบเนื่องจากเทคโนโลยีด้านการติดต่อสื่อสาร และสื่อต่าง ๆ มีความเจริญก้าวหน้า โอกาสที่ได้รับรู้เอาค่านิยมจากโลกที่เจริญกว่าเป็นไปได้ง่าย ทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบท เหตุนี้เองที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากค่านิยมบางอย่างไม่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบัน เช่น ชี้อรณแพง ๆ เสื้อผ้าราคาแพง ทองที่ขูดจากต่างประเทศ ซื้อสินค้าที่ห่อหุ้มจากต่างประเทศ ทำให้การพัฒนาประเทศเกิดความไม่สมดุลกับทางด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตใจ ทำให้ชนชั้นที่ด้อยโอกาสในสังคม มีช่องว่างระหว่าง คนรวยกับคนจน เมืองกับชนบท ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อย่างมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด โสเภณี โรคเอดส์ เป็นต้น

ดังนั้นการรับเอาแต่ค่านิยมจากต่างประเทศ รัฐบาลควรส่งเสริมการเรียนรู้การปรับใช้วัฒนธรรมจากต่างประเทศ ใ้กับสังคมไทยให้เหมาะสม เพื่อสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยที่ยังคงเอกลักษณ์ไทย (คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544)

2. บริบทระดับท้องถิ่น

คำว่า “ท้องถิ่น” หมายถึง สถานที่อันเป็นที่อยู่อาศัย หรือตั้งถิ่นฐานในลักษณะถาวรหรือกึ่งถาวรของสิ่งที่มีชีวิตชนิดหนึ่ง ซึ่งความหมายในที่นี้ หมายถึง คนหมู่ใดหมู่หนึ่งหรือเฉพาะกลุ่มที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างถาวร เมื่อรวมความหมายของคำทั้งสองคำเข้าด้วยกัน คำว่า “ท้องถิ่น” จึงหมายถึง บริเวณอันเป็นที่ตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตของหมู่คนหนึ่งซึ่งในท้องถิ่น นอกจากจะมีตัวคนจำนวนหนึ่งแล้ว ยังต้องมีสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยสำหรับการดำเนินชีวิตของคน เช่น ทรัพยากร ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น (อ้างในชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตฯ 2545 : 44)

สำหรับการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ผู้จัดทำได้เข้าไปศึกษาสภาพภูมิศาสตร์ระดับท้องถิ่นของบ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สภาพป่า แหล่งน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้าน ชุมชน และตัวบ่งชี้อื่น ๆ ในแบบรายงาน บร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน) ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นดังต่อไปนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน

หมู่บ้านคลองหินปูน ได้มีผู้เข้ามาอยู่อาศัยและจับจองพื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินเมื่อประมาณ 30 ปีมาแล้ว หรือใน พ.ศ. 2514 แรกเริ่มเดิมทีนั้นพื้นที่ใน

ปัจจุบันของหมู่บ้านคลองหินปูนจะขึ้นตรงกับหมู่บ้านคลองยาง ต.หนองสาหร่าย อ.ปากช่อง จ. นครราชสีมา ต่อมาเมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้น และเพื่อความสะดวกในการปกครอง จึงได้ย้ายจากตำบลหนองสาหร่ายมาเป็นตำบลวังไทร ในช่วงแรกนั้นยังใช้ชื่อหมู่บ้านร่วมกับหมู่บ้านหินเพิงอยู่ ต่อมาเมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และได้ขยายบริเวณอาณาเขตของหมู่บ้านออกไป จึงทำให้ผู้นำชุมชนเห็นว่าควรที่จะแยกหมู่บ้านออกมาเพื่อความสะดวกในการปกครองและการดูแลอย่างทั่วถึง จึงได้ทำการแยกหมู่บ้านคลองหินปูนออกมาจากหมู่บ้านหินเพิง เมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้ว สภาพภูมิศาสตร์ก่อนที่จะมีผู้เข้ามาอยู่อาศัยจะมีลักษณะเป็นทุ่งหญ้าและเป็นป่าสาบเสือ มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่ไม่มากนัก มีลำคลองไหลผ่านหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านคลองหินปูน เนื่องจากลักษณะของน้ำในลำคลองเมื่อนำมาใช้จะมีคราบของหินปูนติดเกาะกับภาชนะ จึงได้นำลักษณะเด่นของน้ำนั้นมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร เช่น ทำไร่ อ้อย ทำไร่น้อยหน่า และไร่ฝ้าย ซึ่งการปลูกฝ้ายได้ลดปริมาณลงเรื่อย ๆ จนในปี พ.ศ. 2530 ชาวบ้านได้เลิกปลูกฝ้ายกันหมดแล้วหันมาปลูกน้อยหน่าแทน ด้วยสาเหตุที่ทำให้ผลผลิตดีกว่าและคุ้มค่ากว่ามาก

คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ของหมู่บ้านคลองหินปูน ตำบลวังไทร ได้อพยพมาจาก บ้านวังบน ตำบลพระแก้ว อำเภอภาชี จังหวัดอยุธยา เนื่องจากชาวจังหวัดอยุธยาได้เข้ามารับจ้างทำมาหากินภายในบริเวณพื้นที่ แล้วได้แต่งงานและสร้างครอบครัวขึ้นที่นี่กับคนในพื้นที่ หลังจากนั้นจึงได้ชักชวนชาวบ้านในจังหวัดอยุธยา เข้ามาอยู่และเพิ่มจำนวนประชากรขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งบุคคลกลุ่มแรกที่ได้ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในบริเวณหมู่บ้านคลองหินปูน ได้แก่ นางเป๊าะ ประสบนิจ , นายโอช คอกม่วง , นายปิ่น พุ่มโพก , นางพร คอกม่วง , นายประจวบ ไทโรรัมย์ , นายนิค คงเกษม และในปัจจุบันบุคคลดังกล่าวยังมีชีวิตอยู่แต่มีอายุมากแล้ว อีกทั้งยังมีชาวบ้านซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงได้ขยับขยายเข้ามาอยู่เพื่อจับจองพื้นที่ทำกิน และที่อยู่อาศัย ซึ่งพื้นที่ของหมู่บ้านคลองหินปูนนี้เป็นพื้นที่ของทางราชการ เป็นพื้นที่ของราชพัสดุและชาวบ้านไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดินดังกล่าว

การขยายตัวของประชากรในหมู่บ้านนั้นเริ่มมาจากการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของประชาชนในหมู่บ้านใกล้เคียงและได้ขยายครอบครัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งในปัจจุบันมีครัวเรือนทั้งหมด 122 หลังคาเรือน สามารถแบ่งแยกออกเป็นระดับช่วงอายุต่าง ๆ ตามตาราง ดังนี้

ตาราง แยกระดับอายุ และเพศ ของประชากรในชุมชน

ระดับอายุ	ชาย	หญิง
แรกเกิด - 4 ปี	16	12
5 - 9 ปี	15	20
10 - 14 ปี	22	20
15 - 19 ปี	30	14
20 - 24 ปี	18	15
25 - 29 ปี	23	14
30 - 34 ปี	15	15
35 - 39 ปี	15	30
40 - 44 ปี	14	20
45 - 49 ปี	13	42
50 - 54 ปี	41	9
55 - 59 ปี	10	15
60 - 64 ปี	15	10
65 - 69 ปี	10	17
70 ปี ขึ้นไป	7	9

2.2 การขยายตัวของชุมชนและทำเลที่ตั้ง

การขยายตัวของชุมชนนั้น ได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าในช่วงแรกหมู่บ้านคลองหินปูนได้ขึ้นอยู่ในการปกครองของ ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ต่อมาเมื่อชุมชนมีอาณาเขตที่ขยายวงกว้างมากขึ้น จึงได้เปลี่ยนมาอยู่ในความดูแลของ ตำบลวังไทร เนื่องจากพื้นที่ของหมู่บ้านมีอาณาเขตอยู่ติดกับ ตำบลวังไทร มากกว่า ตำบลหนองสาหร่าย และเพื่อความสะดวกในการบริหารและการปกครองเนื่องจากชุมชนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงได้แยกหมู่บ้านออกมาจากหมู่บ้านหินเพิง ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกัน ออกมาเป็นหมู่บ้าน คลองหินปูน จนถึงปัจจุบัน และในปัจจุบันก็ยังมีการสร้างครอบครัวใหม่ ๆ ขึ้นมา และได้ทำการแยกครัวเรือนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ 8 ตำบลวังไทร เป็นพื้นที่ราบลุ่มเชิงเขาอยู่ติดกับเขาเขยเทียง มีลำคลองไหลผ่านเรียกว่า คลองหินลับ ซึ่งมีน้ำไหลผ่านตลอดปี แต่ในบางช่วงฤดูแล้งจะมีปริมาณน้ำไม่มากนัก และมีคลองหินปูนซึ่งเป็นชื่อที่มาของหมู่บ้าน ในปัจจุบันมีน้ำไหลอยู่เพียงเล็กน้อยและจะไหลไปรวมกับคลองหินลับ พื้นที่ของหมู่บ้านเหมาะแก่

การทำการเกษตรและเพาะปลูกเพราะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีดินไม่ใหญ่ไม่มากนัก เพราะชาวบ้านได้ ตัดมาเพื่อปลูกสร้างบ้านและใช้เป็นที่อยู่อาศัย

2.3 อาณาเขตติดต่อ

อาณาเขตบริเวณของหมู่บ้านคลองหินปูน ทางด้านทิศตะวันออกจะติด กับเขายายเที่ยง และมีพื้นที่ทำการเกษตรชั้นกลางระหว่างเขายายเที่ยงกับบริเวณหมู่บ้านที่อยู่อาศัย ทางด้านทิศตะวันตกจะเป็นพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรหมู่บ้านคลองหินปูน และเกษตรกรหมู่บ้านคลองยาง ตำบลหนองสาหร่าย ส่วนทางด้านทิศเหนือจะติดกับเขตหมู่บ้านฝายมอญ ตำบล หนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง และทางด้านทิศใต้จะติดกับพื้นที่ของหมู่บ้านหินเพิง ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง ซึ่งหมู่บ้านหินเพิงและหมู่บ้านคลองหินปูนจะมีระยะห่างกันเพียง 800 เมตร ดังที่ ได้กล่าวมาแล้วว่า หมู่บ้านคลองหินปูนได้แยกหมู่บ้านออกมาจากหมู่บ้านหินเพิง

2.4 สภาพที่ดิน

สภาพของที่ดินในหมู่บ้านคลองหินปูนส่วนใหญ่จะเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การเพาะปลูกทำการเกษตรเป็นอย่างยิ่ง เช่น ทำไร่ข้าวโพด ไร่ถั่ว และน้อยหน่า ซึ่ง เกษตรกรส่วนใหญ่ก็ได้ทำการรักษาคุณภาพของดินเอาไว้อยู่เสมอ เช่น การปลูกพืชคลุมดิน ใส่ปุ๋ย บำรุงดิน ไถกลบหน้าดินเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จแล้ว และไม่เผาวัชพืชซึ่งจะทำให้คุณภาพของ ดินเสียและทรุดโทรม และเป็นการทำลายชั้นบรรยากาศของโลก ซึ่งได้รับคำแนะนำมาจาก เกษตรกรตำบล สภาพของดินในหมู่บ้านจึงยังคงมีคุณภาพที่สมบูรณ์และสามารถทำการเกษตรได้ อีกนาน แต่ปัญหาที่ชาวบ้านพบตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันนี้คือ พื้นที่ทำการเกษตรและที่อยู่อาศัย ดังกล่าวเป็นของทางราชการ เป็นเขตของราชพัสดุ ไม่สามารถมีเอกสารสิทธิของตนเองได้

2.5 ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

เริ่มแรกจากการก่อตั้งหมู่บ้านนั้น บริเวณพื้นที่ของหมู่บ้านคลองหินปูน เป็นทุ่งหญ้าและเป็นป่าสาบเสือ ซึ่งชาวบ้านได้เข้ามาตากถางจับจองเป็นพื้นที่ทำกินและเป็นที่อยู่ อาศัยจนหมดแล้ว พื้นที่ที่เป็นป่าไม้จึงไม่มีหลงเหลือให้เห็น และพื้นที่สาธารณะก็ไม่มีเช่นกัน เพราะชาวบ้านจับจองเป็นเจ้าของไปแล้ว ถ้าหากชาวบ้านต้องการพื้นที่ในการทำกิจกรรมส่วนรวม ต่าง ๆ ที่เป็นประ โยชน์ต่อส่วนรวม ก็จะหาที่ ๆ มีความเหมาะสมแล้วขออนุญาตใช้พื้นที่นั้นจากเจ้า ของพื้นที่ เช่น การสร้างสนามกีฬาก็จะใช้พื้นที่ในบริเวณวัดซึ่งกว้างขวางและเป็นพื้นที่โล่ง หรือ พื้นที่ในการก่อตั้งถังน้ำประปาประจำหมู่บ้าน ก็จะตั้งใกล้กับบริเวณที่ทำการชุดเจาะบ่อน้ำบาดาล ซึ่ง ก็ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในการบริจาคพื้นที่เพื่อเป็นประ โยชน์แก่หมู่บ้านและส่วนรวม

2.6 แหล่งน้ำสำคัญของชุมชน

ในสมัยก่อนนั้นชาวบ้านได้ใช้แหล่งน้ำจากลำคลองเพื่อการอุปโภค และใช้ในการเกษตร ต่อมาได้มีการเจาะบ่อบาดาลขึ้น เพื่อความสะดวกในการอุปโภคของชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านได้ช่วยกันออกค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการขุดเจาะ และในปี พ.ศ. 2536 ได้มีจำนวนประชากรของหมู่บ้านเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ปริมาณของน้ำบ่อบาดาลซึ่งมีอยู่ถึง 4 บ่อ ในปัจจุบัน แต่ใช้ได้เพียง 3 บ่อ เท่านั้น จึงไม่เพียงพอต่อการอุปโภคของสมาชิกในชุมชน ชาวบ้านจึงได้ขอความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล ในการขุดเจาะและจัดตั้งถังน้ำประปาประจำหมู่บ้านขึ้น ซึ่งในปัจจุบันก็ยังไม่เป็นที่เพียงพอต่อการอุปโภค เพราะปริมาณน้ำมีจำนวนน้อย ต้องทำการสูบน้ำขึ้นถึงน้ำประปาทั้งวันทั้งคืน เพราะน้ำไหลช้ามาก สาเหตุหนึ่งก็เนื่องมาจาก ลักษณะของน้ำที่เป็นหินปูน ซึ่งหินปูนนั้นไปจับเกาะอยู่บริเวณท่อที่ทำการส่งน้ำจึงทำให้ท่อตีตันและน้ำไหลช้ามาก ในขณะนี้ยังเป็นปัญหาเพื่อรอการแก้ไขอยู่

2.7 ระบบสาธารณูปโภค

ด้านสาธารณูปโภคของหมู่บ้านคลองหินปูน มีไฟฟ้าใช้ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2522 มีน้ำประปาหมู่บ้านใช้เมื่อปี พ.ศ. 2536 และมีถนนลาดยางเมื่อ พ.ศ. 2540 ซึ่งสมัยก่อนจะเป็นถนนลูกรัง มีถนนที่ใช้ภายในหมู่บ้านซึ่งเป็นถนนคอนกรีต ทุกครัวเรือนจำนวน 122 ครัวเรือน มีน้ำประปาและไฟฟ้าใช้แล้วจนครบ โดยส่วนใหญ่เครื่องใช้ไฟฟ้าที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันจะมีใช้อยู่แทบทุกครัวเรือน เช่น ทีวีสี มี 125 เครื่อง หม้อหุงข้าวมี 122 เครื่อง ตู้เย็นมี 90 เครื่อง มีโทรศัพท์สาธารณะประจำหมู่บ้าน 1 เครื่อง และทุกหลังคาเรือนยังมีภาชนะเพื่อกักเก็บน้ำฝนไว้ใช้ในการอุปโภคบริโภค มีส่วนที่ถูกสุขอนามัยจำนวน 122 หลังคาเรือน

2.8 เศรษฐกิจของหมู่บ้าน

เนื่องจากอาชีพหลักของชาวบ้านหมู่บ้านคลองหินปูน คืออาชีพทำการเกษตร และส่วนใหญ่จะมีฐานะในระดับปานกลางถึงยากจน ระบบเศรษฐกิจในชุมชนจึงยังถือว่าเป็นเงินหมุนเวียนอยู่บ้าง เพราะสมาชิกในชุมชนยังต้องมีการจับจ่ายใช้สอยและซื้อข้าวของในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว แต่ส่วนหนึ่งก็ได้มาจากการกู้หนี้ยืมสินมาจากที่อื่นเพื่อนำมาใช้สอยภายในครอบครัว ในเรื่องของหนี้สินนั้นชาวบ้านไม่ได้ให้ความร่วมมือมากนักในการให้ข้อมูล ว่าไปกู้มาจากที่ใด จำนวนเท่าใด และอัตราดอกเบี้ยเป็นอย่างไร เพราะถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่อยากบอกให้ใครทราบ โดยเฉพาะบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน เพราะเกรงว่าถ้าหากให้ข้อมูลไปแล้วตนเองจะไม่ได้กู้เงิน

2.9 วัฒนธรรมและประเพณี

หมู่บ้านคลองหินปูน มีวัดภายในหมู่บ้านจำนวน 1 แห่ง ชื่อวัดคลองหินปูน ซึ่งก่อสร้างขึ้นมาจากความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้าน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านคลองหินปูน

ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง และหมู่บ้านฝายมอญ ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง ซึ่งสองหมู่บ้านนี้จะใช้ วัดคลองหินปูน ประกอบพิธีทางศาสนา ซึ่งในปัจจุบันมีพระประจำวัดอยู่ 10 รูป ชาวบ้านจะให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีการทำบุญทุกวันพระ และวันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา และประเพณีต่าง ๆ ที่ได้สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตก็ยังคงปฏิบัติต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน และประเพณีต่าง ๆ นั้นก็จะมีศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องและร่วมอยู่ในประเพณีเสมอ เช่น การขึ้นบ้านใหม่ พิธีแต่งงาน พิธีงานศพ และงานบวช หรือในพิธีบายศรีสู่ขวัญ ก็ยังพอมีให้เห็นอยู่บ้าง

2.10 โรงเรียนและการศึกษา

เนื่องจากหมู่บ้านคลองหินปูนไม่มีโรงเรียน สมาชิกในชุมชนจึงต้องออกไปศึกษานอกหมู่บ้าน และจะแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ศึกษาในหมู่บ้านใกล้เคียง และกลุ่มที่ออกไปศึกษาในตัวอำเภอเมืองปากช่อง กลุ่มที่ศึกษาในหมู่บ้านใกล้เคียงคือ หมู่บ้านหินเพิง ชื่อโรงเรียนบ้านหินเพิง มีจำนวนนักเรียน 22 คน ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มีระยะห่างจากหมู่บ้านคลองหินปูนประมาณ 800 เมตร นักเรียนจะใช้จักรยานเป็นพาหนะในการเดินทางไปเรียน และมีอีกส่วนหนึ่งที่ต้องเดินไปโรงเรียน เนื่องจากผู้ปกครองมีฐานะยากจนนักเรียนกลุ่มนี้จึงต้องศึกษาในหมู่บ้านใกล้เคียง เพราะค่าใช้จ่ายในการศึกษาจะถูกกว่ามาก ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งจะเป็นนักเรียนที่ออกไปศึกษานอกหมู่บ้านคือ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้ปกครองจะมีฐานะในระดับปานกลางและมีกำลังทรัพย์เพียงพอในการส่งลูกหลานไปเรียนในโรงเรียนที่มีสภาพที่ดีกว่าได้ โดยจะแบ่งแยกนักเรียนเหล่านี้ในแต่ละระดับการศึกษา ดังนี้ ระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่จะศึกษาอยู่ที่โรงเรียนถนนอมลวิทยวิทยา จำนวน 22 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 9 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 1 คน ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนปากช่อง และมีระดับ ปวช.จำนวน 4 คน ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนพัฒนวิชาการปากช่อง นักเรียนทั้งหมดนี้จะมีรถรับส่ง ในอดีตนั้นสมาชิกในชุมชนจะมีการศึกษาอยู่ในระหว่าง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เท่านั้น แต่ในปัจจุบันผู้ปกครองได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้น จึงสนับสนุนให้บุตรหลาน ได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป

2.11 สุขภาพและอนามัย

หมู่บ้านคลองหินปูนนี้ไม่มีสถานอนามัยภายในหมู่บ้านจะใช้สถานียานามัยร่วมกับหมู่ที่ 3 บ้านซับน้อย ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง ซึ่งมีระยะทางห่างกันประมาณ 5 กิโลเมตร เนื่องจากประชากรของหมู่บ้านคลองหินปูนมีจำนวนน้อย กระทรวงสาธารณสุขจึงยังไม่อนุมัติให้สร้างสถานียานามัย แต่ก็ยังได้รับความช่วยเหลือและดูแลเป็นอย่างดีจากทางสถานียานามัยบ้านซับน้อย ส่วนการเดินทางไปยังสถานียานามัยก็ไม่ลำบากมากนัก เพราะเป็นถนนลาดยางตลอด

ทั้งสาย หากมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นอย่างรุนแรงหรือกระทบหันจนเกินกำลังความสามารถของหมอ
อนามัย หรือมีเครื่องมืออุปกรณ์ไม่พร้อม ก็จะส่งคนไข้ไปยังโรงพยาบาลในตัวอำเภอปากช่อง คือ
โรงพยาบาลปากช่องนานา แต่ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กเล็ก และผู้สูงอายุ เพราะชาวบ้านคลองหินปูนมี
สุขภาพที่แข็งแรงและสมบูรณ์แทบทุกคน เนื่องจากอาชีพทำการเกษตรที่ต้องใช้กำลังอยู่เสมอ
คล้ายกับการออกกำลังกายไปในตัวด้วย จึงทำให้มีสุขภาพที่แข็งแรง อีกทั้งภายในหมู่บ้านก็ไม่เคยมี
โรคระบาดเกิดขึ้น

สรุปข้อมูลระดับท้องถิ่น

หมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัด
นครราชสีมา ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2514 หรือประมาณ 30 ปีมาแล้ว ปัจจุบันมี 122 หลังคาเรือน
มีประชากรทั้งหมด 478 คน แบ่งเป็นชาย 224 คน และหญิง 254 คน ชาวบ้านหมู่บ้านคลอง
หินปูนส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร เช่น ปลูกอ้อย ปลูกข้าวโพด ปลูกน้อยหน่า และเลี้ยงสัตว์ มี
ฐานะอยู่ในระดับปานกลาง ถึงยากจน มีความเป็นอยู่แบบญาติพี่น้อง พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ยัง
ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมอยู่ มีวัดซึ่งเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจเป็นศูนย์รวมของ
หมู่บ้าน

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม กรณีศึกษาบ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 ตำบลวังไทร
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

ผลการประเมินหน่วยระบบ A หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและเนะ
นำส่งเสริมผู้รู้ ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1. นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการ
สัมภาษณ์ บร.3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
ประชาชนในหมู่บ้านมีความเข้าใจว่ารัฐบาลจัดตั้งโครงการนี้ขึ้นมา เพื่อช่วยเหลือประชาชนในเรื่อง
เงินทุนในการประกอบอาชีพ เป็นการกระตุ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนและให้
ประชาชนเกิดการเรียนรู้ในการบริหารกองทุนตนเอง

2. เงิน 1 ล้านบาท จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านพบว่าประชาชนร้อยละ 90 มี
ความเข้าใจว่าเงิน 1 ล้านบาท จากรัฐบาลจะเข้ามาช่วยเหลือประชาชนในเรื่องของเงินทุน เพื่อการ
ประกอบอาชีพ และใช้เป็นเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้านได้ และเข้าใจเงิน 1 ล้านบาทที่ได้มา รัฐ
บาลให้มาเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ และเงิน 1 ล้านบาท ที่ได้ควรจะต้องคงอยู่ต่อไป

ด้วย การกู้เงินและชำระคืนเพื่อให้สมาชิกคนอื่น ๆ ได้กู้ต่อไปหากสมาชิกของกองทุนทุก ๆ คน รักษาสัญญาและมีความซื่อสัตย์ในการชำระคืน

3. คณะกรรมการหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน พบว่าคณะกรรมการส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่านโยบายดังกล่าวเกิดขึ้น เพื่อแก้ปัญหาความยากจน ของประชาชน เพื่อช่วยเป็นทุนในการประกอบอาชีพ และเพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในระบบให้เกิดการหมุนเวียนเงินมากขึ้น และที่สำคัญของโครงการกองทุนหมู่บ้านที่เกิดขึ้นเท่ากับเป็นการทดสอบความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนกันเอง

4. เงินที่ผู้กู้ชำระคืน จากการสัมภาษณ์สมาชิก และคณะกรรมการกองทุนบ้านคลองหินปูน พบว่าสมาชิกผู้กู้มีความเห็นตรงกันว่า ทุกคนควรชำระคืนเงินให้กับกองทุนตามที่กำหนด เพราะการกู้เงินจากกองทุนเป็นการกู้ยืมที่เสียดอกเบี้ยต่ำ การรักษาสัญญาในการชำระคืนเท่ากับ เป็นการสร้างเครดิตในการกู้ยืมครั้งต่อไป และเงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะเป็นการหมุนเวียนให้สมาชิกคนอื่น ๆ กู้ต่อไป

ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า การคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน เป็นไปตามระเบียบของกองทุนทุกประการ ผู้กู้ทุกรายมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่ระเบียบกองทุนกำหนด ซึ่งเป็นไปตามกฎ ระเบียบ ของกองทุนหมู่บ้าน

2. กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า การทำบัญชีของกองทุนมีเหรียญกษาปณ์ของกองทุนเป็นผู้รับหน้าที่ในการทำบัญชี ซึ่งบุคคลที่รับผิดชอบในส่วนที่ทำบัญชีเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน แต่ยังคงความรู้และประสบการณ์ในการทำบัญชีอยู่ และได้ศึกษาระบบการทำบัญชีเพื่อความสะดวกในการทำบัญชีและเข้าใจได้ง่าย ทั้งยังสามารถถ่ายทอดความรู้ในการทำบัญชีนี้ให้กับเหรียญกษาปณ์ซึ่งเป็นคณะกรรมการในชุดต่อไป เป็นการส่งเสริมให้คณะกรรมการมีความรู้ทางด้านการทำบัญชีมากขึ้น

3. การแนะนำวิธีทำธุรกิจ พบว่า ทางคณะกรรมการกองทุนได้แนะนำสมาชิกผู้กู้ว่าเงินที่กู้ยืมจากกองทุนให้สมาชิกทุกคน นำเงินที่กู้ยืมจากกองทุนให้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ขอกู้ และมีการตั้งคณะกรรมการติดตามผลหลังจากสมาชิกกู้เงินจากกองทุนไประยะหนึ่ง

4. การรับชำระหนี้ พบว่า ในการชำระหนี้เงินกู้คืน พบว่ายังไม่มีมีการชำระคืนเพราะระเบียบกองทุนบ้านคลองหินปูน กำหนดให้ชำระเงินกู้จากกองทุนคืนเป็นรายปี ขณะนี้ยังไม่ครบกำหนด จึงยังไม่สามารถประเมินได้ 100 %

ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง ได้แก่

- จำนวนผู้กู้เงินจากกองทุนในปัจจุบันมีทั้งหมด 62 คน จากสมาชิกทั้งหมด 77 คน
- ยอดเงินที่ให้สมาชิกกู้ไปทั้งหมด 862,000 บาท (แปดแสนหกหมื่นสองพันบาทถ้วน)

2. ผลกระทบโดยตรง

- จำนวนสมาชิกผู้กู้ได้ 62 คน
- จำนวนเงินสะสมปัจจุบัน (กรกฎาคม 2545) 18,480 บาท (หนึ่งหมื่นแปดพันสี่ร้อยแปดสิบบาทถ้วน)
- การขยายกิจการของผู้พบว่าสมาชิกที่กู้ยืมเงินจากกองทุน พบว่า ประชาชนลดการเป็นหนี้ในระบบ เพราะว่าสมาชิกได้นำเงินกู้จากกองทุนไปเป็นทุนสำรองในการประกอบอาชีพของตัวเอง จึงไม่ต้องไปกู้เงินจากนายทุนนอกระบบ ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวบ้าน คือ อาชีพการเกษตร เช่น นำเงินเป็นทุนค่าไถไร่ ซื้อปุ๋ย ซื้อเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น

3. ผลกระทบทางอ้อม

- กองทุนหมู่บ้านมีความเข้มแข็งจาก การศึกษา ตำรวจและนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ จะเห็นได้ว่ากองทุนบ้านคลองหินปูน มีศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนที่ดี เนื่องจากกองทุนมีการจัดระบบการทำงานของคณะกรรมการที่มีความรอบคอบ มีการประสานงานที่ดี ทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่สมาชิก

ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1. ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการของผู้กู้ จากการสัมภาษณ์ผู้กู้แต่ละราย พบว่าผู้กู้ประมาณ 90 % มีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการอยู่แล้ว เพราะว่าหมู่บ้านคลองหินปูน มีกองทุนให้สมาชิกในหมู่บ้านกู้ยืมอยู่ก่อนแล้วทั้ง 5 กองทุนคือ กองทุนปุ๋ยเพื่อการเกษตร กองทุนส่งเสริมอาชีพผู้ปลูกไม้ผล กองทุนหมุนเวียนเพื่อการเกษตร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตร กลุ่มแม่บ้านวังไทรพัฒนา ทำให้กิจการของผู้กู้เป็นไปตามปกติ ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศในปัจจุบัน

2. ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว พบว่า สมาชิกผู้กู้ ประมาณ 90% มีความสามารถและมีความรู้ในการดำเนินกิจการพอสมควร เนื่องจากมีประสบการณ์มาก่อน เช่น กู้เงิน

ไปเป็นทุนเพื่อการเกษตร ส่วนใหญ่ประชาชนในหมู่บ้านมีอาชีพทางการเกษตรอยู่ก่อนแล้ว เงินที่กู้ยืมจากกองทุนมาก็นำมาเพื่อเป็นขยายกิจการของตัวเองต่อไป

3. มีสมาชิกบางคนนำเงินกู้ยืมจากกองทุนไปชำระหนี้ในระบบให้กับนายทุน ซึ่งไม่สามารถระบุเป็นจำนวนได้ เพราะได้ฟังคำบอกเล่ามาจากสมาชิกในชุมชน

4. อาชีพหลักของสมาชิกผู้กู้ พบว่า ผู้กู้แต่ละรายจะประกอบอาชีพหลักที่คล้ายกัน คือ อาชีพทางการเกษตร คือทำไร่ข้าวโพด ทำสวนน้อยหน่า เลี้ยงสัตว์ เพราะเป็นอาชีพที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว และสมาชิกผู้ก้นำเงินกู้ไปพัฒนากิจการให้ดีขึ้น

5. รายได้ของครอบครัวพบว่าผู้กู้แต่ละรายมีรายได้ของครอบครัวที่แตกต่างกัน โดยเฉลี่ยต่อปี แต่ละครอบครัวมีรายได้ประมาณครอบครัวละ 30,000 – 50,000 บาท ต่อปี

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1. จำนวนที่สมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินกู้จากกองทุน พบว่า กองทุนบ้านคลองหินปูน กำหนดให้สมาชิกกู้ยืมได้รายละไม่เกิน 20,000 บาท และผู้กู้แต่ละราย จะได้ยืมเงินกู้ไม่เท่ากัน แล้วแต่ทางคณะกรรมการกองทุนจะพิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการเสนอจากสมาชิกแต่ละคน

2. สถานที่และวัตถุดิบพบว่า สมาชิกผู้กู้ประมาณ 90% ทำการประกอบอาชีพทางการเกษตรอยู่ในหมู่บ้าน

3. เทคนิควิธีการทำงาน พบว่า สมาชิกผู้กู้แต่ละรายมีเทคนิคและวิธีการทำงานที่คล้ายคลึงกัน คือทำตามบรรพบุรุษที่เคยทำติดต่อกันมา และมีการนำเครื่องจักรเข้ามาใช้แทนแรงงานคนมากขึ้น

4. กำลังในการทำงาน พบว่า ผู้กู้ส่วนใหญ่จะมีกำลังทำงาน โดยใช้แรงงานจากสมาชิกของครอบครัวจะมีการจ้างงานมาช่วยเป็นครั้งคราวเพราะกิจการที่สมาชิกผู้กู้ที่ดำเนินการอยู่ส่วนมากเป็นกิจการขนาดเล็ก

ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1. การดำเนินการกิจการ จากการสำรวจผู้กู้แต่ละรายพบว่าผู้กู้ที่ทำการประกอบอาชีพทางการเกษตรจะนำเงินกู้ไปเป็นทุนเช่น นำเงินไปซื้อเมล็ดพันธุ์ ค่าไถ ค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลงเป็นต้น

2. การหาตลาดที่ตีพบว่า สมาชิกผู้กู้แต่ละราย จะนำผลผลิตรวมกลุ่มกันเพื่อหาตลาดจำหน่ายสินค้าหลาย ๆ ที่เพื่อเปรียบเทียบราคาและมีอำนาจต่อรองในการขายสินค้า

3. การทำบัญชี พบว่าผู้กู้แต่ละรายไม่มีการทำบัญชีที่ถูกต้อง เนื่องจากสมาชิกบอกว่าไม่เคยทำ บางรายก็ทำบัญชีเป็นเพียงบัญชีรายรับ รายจ่ายเป็นเท่านั้น

4. การวิเคราะห์และการประเมินพบว่า การประกอบอาชีพของสมาชิกยังประกอบอาชีพดั้งเดิมตามบรรพบุรุษที่เคยทำต่อกันมา เนื่องจากขาดการส่งเสริมจากภาครัฐ และยังไม่มีหน่วยงานไหนเข้ามาสนับสนุนอย่างจริงจัง

ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

- รายได้เป็นเงิน พบว่า สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนร้อยละ 70 มีรายได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากการขายผลผลิตและไม่ต้องเสียดอกเบี้ย ที่แพงให้แก่นายทุน
- ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งที่พบว่ามีผู้ทำการเลี้ยง โคเนื้อ และโคนม ซึ่งกำลังเพาะเลี้ยงให้เติบโตและสามารถขายได้ในอนาคต

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่

- สมาชิกผู้กู้แต่ละราย ลดการเป็นหนี้ในระบบ ทำให้ไม่ต้องกังวลว่าผลผลิตที่ได้จะ ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ค่อนายทุน
- สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนเพื่อนำเงินไปซื้อ โคเนื้อ และโคนม ด้วยการนำเทคนิคที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าและพูดคุยกับผู้ที่มีประสบการณ์มาก่อนพบว่า การปลูกหญ้า ผสมอาหารให้วัว ได้เองและการเก็บหญ้า ฟางแห้งไว้ให้วัวกินในฤดูแล้ง

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

- สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนมีการพึ่งตัวเอง สามารถช่วยเหลือตนเองได้ไม่ต้องพึ่งพานายทุนในระบบ เพราะมีการเลี้ยงสัตว์ และปลูกพืชผัก ไว้บริโภคตนเอง
- สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
- สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนมีความสามัคคีกันมากขึ้น เพราะประชาชนมีการรวมกลุ่มกันทำงานเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้นเงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัด ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้งสองหน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความ

สำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ประกอบการประสบความสำเร็จ เงินที่กู้ยืมจะคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอหน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

ผลการประมวลเทคนิควิธีการทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีการทำธุรกิจของผู้กู้เงินจากกองทุน บ้านคลองหินปูน ไปประกอบอาชีพ คือ อาชีพทางการเกษตร ปลูกพืช ทำไร่ข้าวโพดและน้อยหน่า 53 ราย เลี้ยงโคเนื้อ 1 ราย, เลี้ยงโคนม 1 ราย, เลี้ยงไก่ 2 ราย, เลี้ยงสุกร 1 ราย และค้าขาย 3 ราย

1. อาชีพทำไร่ข้าวโพด

- การใช้ปัจจัยนำเข้าที่ดีด้านคุณสมบัติ และปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่เงินลงทุนเพื่อนำมาใช้ประกอบการที่เพียงพอ เช่น ค่าเมล็ดพันธุ์ ที่มีคุณภาพ ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง ค่าไถไร่
- การมีกระบวนการที่ดี ได้แก่ เมื่อใกล้ฤดูปลูกข้าวโพด ช่วงประมาณปลายเดือนเมษายน ต้องมีการไถไร่เพื่อเตรียมดินไว้เพาะปลูก การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้หยอดข้าวโพดแทนแรงงานคนที่รวดเร็วขึ้นเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย
- การได้ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ข้าวโพดให้ผลผลิตที่ดี ปริมาณที่เหมาะสม และขายได้ในราคาดีคู่กับการลงทุน

2. อาชีพทำรือน้อยหน่า

- ปัจจัยนำเข้าที่ดี คือดินพันธุ์ของน้อยหน่าที่ดี หรือต้นกล้าที่แข็งแรง มีคุณภาพ มีความต้านทานโรคต่าง ๆ ได้สูง
- กระบวนการที่ดีคือ การตัดแต่งกิ่งคั้นน้อยหน่าให้เหมาะสมและสมส่วนกับขนาดของต้น ใส่ปุ๋ยเพื่อเร่งผลผลิต ฉีดยาฆ่าแมลงเพื่อผลผลิตที่ดี มีการดูแลและบำรุงรักษาที่ดี
- ผลผลิตที่ได้มาจะมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด ไม่มีเพี้ยน ผลผลิตมีขนาดใหญ่และสวยงาม

3. อาชีพค้าขายของชำ

- ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินทุนที่กู้ยืมจากกองทุนเพื่อนำมาเป็นทุนสำรองใช้จ่ายในกิจการเดิมที่ประกอบการอยู่ก่อนแล้ว

- มีกระบวนการที่ดีได้แก่ มีการแสวงหาสินค้าที่จะนำมาขายในหมู่บ้าน จากหลาย ๆ ที่เพื่อนำมาเปรียบเทียบราคา เพื่อจะซื้อสินค้ามาขายที่ได้ราคาถูก มีการจัดร้านค้าให้สะอาด จัดสินค้าเป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกในการขาย

- ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะได้แก่ ร้านค้ามีสินค้าหลากหลาย และปริมาณเพิ่มขึ้น สินค้าเพียงพอต่อผู้บริโภคภายในหมู่บ้าน ทำให้การค้าขายดีมีกำไรมากขึ้น

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ กรณีศึกษาบ้านคลองหินปูน เพื่อทราบ ว่าบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทั้ง 5 ข้อ พบว่า

1. การเกิดกองทุน พบว่า การเกิดกองทุน 1 ล้านบาทในหมู่บ้านคลองหินปูนนั้นสามารถ ช่วยแก้ปัญหาในหมู่บ้านได้ในระดับหนึ่ง กล่าวคือ ประชาชนในหมู่บ้านลดการเป็นหนี้ในระบบ ของนายทุน ที่มีดอกเบี้ยสูงแต่อาชีพของประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ ยังอาศัยธรรมชาติอยู่มาก เพราะการทำไร่ ทำสวน ของประชาชน แหล่งน้ำมีไม่เพียงพอ จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้าน อยากให้รัฐบาลส่งวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพเสริม เพื่อให้เกิดรายได้โดยไม่ต้องรอผลผลิตจากการเกษตรเพียงอย่างเดียว

2. ระบบการบริหารกองทุนพบว่า การบริหารกองทุนของหมู่บ้านคลองหินปูน ค่อนข้างมี ประสิทธิภาพสูง เพราะว่าได้ประธานกองทุนและคณะกรรมการที่เข้มแข็ง และสมาชิกทุกคนก็ให้ ความร่วมมือ

3. การเรียนรู้เพื่อพึ่งพาตนเอง พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านขาดโอกาสในการเรียนรู้เพราะ ในหมู่บ้านไม่มีห้องสมุดในการค้นคว้า ขาดหอกระจายข่าว ในการประชาสัมพันธ์

4. การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจพบว่า ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจ พอเพียง มีการนำเอาหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้กู้

5. การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า คณะกรรมการมีความรู้ และความยุติธรรม และสมาชิกภายในชุมชนหรือหมู่บ้านมีความสามัคคีกันดี มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

1. ปัจจัยด้านบวกพบดังนี้

- การมีคณะกรรมการกองทุนที่เข้มแข็ง
- การมีความสามัคคีในหมู่บ้าน

- การมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- การมีผู้นำหมู่บ้านที่มีคุณธรรม
- มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก

2. ปัจจัยด้านลบพบดังนี้

- มีประชาชนในหมู่บ้านจำนวนมากไม่ได้เรียนหนังสือ อ่านหนังสือไม่ออก ขาดการเรียนรู้
- ปัญหาด้านการพนัน เช่น หว่ยได้ดิน เล่นไพ่
- ปัญหาด้านยาเสพติด เช่น เหล้า

การเกิดองค์กรและเครือข่ายของการเรียนรู้

การเกิดองค์กรและเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพเหมือนกัน เกิดการรวมกลุ่มภายในหมู่บ้าน หรือ ตำบล เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน เพื่อนำความรู้นั้นมาใช้ในการประกอบอาชีพของตน

ความเข้มแข็งของชุมชน

1. ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พบว่า

- ประชาชนในชุมชนนั้น หรือหมู่บ้านมีแหล่งเงินทุนกู้ยืมในการประกอบอาชีพ เป็นเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน

- ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านให้สามารถบริหารจัดการกองทุนเอง
- เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถ และการแก้ไขปัญหา

ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

- เสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน
- กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ

2. ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า

- ประชาชนในท้องถิ่นต้องมีรายได้เพิ่มขึ้น
- ต้องให้คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชน

ด้วยตนเอง

- คนในชุมชนต้องถือฤกษ์ประโชชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- ต้องมีการเชื่อมโยงการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน หน่วยราชการ และเอกชน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการติดตามประเมินโครงการ

ในการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านคลองหินปูนหมู่ที่ 8 ต.วังไทร อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา สามารถแยกหัวข้อในการสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1.1 เพื่อให้ทราบว่าผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 บรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลเพียงใดในการสร้างงาน สร้างรายได้ มีการเรียนรู้ การจัดการ บริหารกองทุนให้มีประสิทธิภาพ

1.2 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน ในทัศนคติของประชาชนบ้าน คลองหินปูน หมู่ที่ 8 ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

1.3 เพื่อให้ทราบว่ามีปัญหาอุปสรรคใดที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย เจตนารมณ์ของรัฐบาล

2. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 ผู้ทำสาร นิพนธ์มีขั้นตอนดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาระเบียบ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2.2 ศึกษาสภาพการดำเนินการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน

2.3 ผู้ประเมินได้ใช้ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพีโมเดล” มาใช้ ในการวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 และกำหนดตัวชี้วัดตลอดจนตัวแปรที่ทำการ เก็บข้อมูลในครั้งนี้

2.4 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบ บร.1 – บร.12

2.5 นำข้อมูลที่ได้มาประมวลสังเคราะห์ตามประเด็นที่จะต้องเขียนสารนิพนธ์

3. ผลการดำเนินการ

ผลการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 ต.วังไทร อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา มีผลการดำเนินการ โดยใช้ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ชิฟฟ์โมเดล” แบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ

3.1 ผลการดำเนินการหน่วยระบบ A คือหน่วยบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้พบว่า

1. คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ 8 มีความเข้าใจเจตนารมณ์ของรัฐบาลในการกระจายเงินสู่ท้องถิ่น
2. เงิน 1 ล้านบาท คงอยู่ต่อไปด้วยการชำระหนี้คืนกับกองทุนเพื่อเป็นแหล่งทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิกรายอื่น ๆ ต่อไป
3. สมาชิกผู้กู้ที่ผ่านเกณฑ์การพิจารณาจากคณะกรรมการกองทุนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบกองทุนหมู่บ้าน
4. ทักษะคิดของประชาชนของหมู่บ้านคลองหินปูน ที่มีค่อนโยบายกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อโครงการของรัฐบาลที่มีการกระจายเม็ดเงินสู่หมู่บ้านทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ แก่ประชาชนเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าอีกทางหนึ่ง
5. นักศึกษาบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านมี โอกาสได้ศึกษาเพิ่มเติมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกิจกรรมของกองทุนในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการบริหารกองทุน

3.2 ผลการดำเนินงานของ หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

1. ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการของผู้กู้เงินจากกองทุนแต่ละราย มักจะมีประสบการณ์ในแต่ละสาขาอาชีพนั้นๆ อยู่แล้ว ทำให้การสานต่อกิจการเดิมของผู้กู้เป็นไปได้อย่างต่อเนื่อง
2. อาชีพหลักและรายได้ของผู้กู้ ส่วนใหญ่มีอาชีพด้านเกษตรกรรม คือการทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสามารถสร้างรายได้หมุนเวียนต่อวันให้กับผู้กู้ ซึ่งมีรายได้เฉลี่ย 30,000 - 50,000 บาทต่อปี
3. จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ ไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการเลี้ยงสัตว์เพราะผู้กู้ได้ทำการเริ่มดำเนินการใหม่ทั้งหมด ผู้กู้ต้องลงทุนด้านโรงเรือน การเลือกซื้อพันธุ์สัตว์ที่ดี และการซื้ออาหารสัตว์ เป็นต้น
4. ผู้กู้มีกิจการเดิมอยู่แล้ว เมื่อได้กู้เงินจากกองทุนมาขยายกิจการก็จะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น
5. ผลจากการกู้เงินทำให้ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง มีความเข้มแข็งในกิจการของตนเอง

สรุป อภิปรายผล

1. การบรรรุดัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 ต.วังไทร อ.ปากช่อง จ. นครราชสีมา ควรบรรรุดัตถุประสงค์ ทั้ง 5 ข้อ ดังนี้

1.1 วัดถุประสงค์ข้อที่ 1 การเกิดกองทุนของหมู่บ้านคลองหินปูน เกิดจากการที่ประชาชนในหมู่บ้าน และข้าราชการระดับอำเภอ จังหวัด และรัฐบาล สนับสนุนให้เกิดกองทุนดังกล่าว และมีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น

1.2 วัดถุประสงค์ข้อที่ 2 การมีระบบบริหารกองทุน กองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน มีการจัดโครงสร้าง องค์กรอย่างชัดเจนมีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนตามสัดส่วน เพศชาย 8 คน เพศหญิง 7 คน รวมเป็น 15 คน และมีการแบ่งหน้าที่การทำงาน ถูกต้องชัดเจน

1.3 วัดถุประสงค์ข้อที่ 3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง กองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเรียนรู้ ระดับหมู่บ้าน

1.4 วัดถุประสงค์ข้อที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้าน มีการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมโดยการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มกองทุนปื๊ย กลุ่มส่งเสริมอาชีพผู้ปลูกไม้ผล กลุ่มกองทุนหมุนเวียนเพื่อการเกษตร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตร กลุ่มแม่บ้านวังไทรพัฒนา

1.5 วัดถุประสงค์ข้อที่ 5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่น ในหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ 8 ประชาชนส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจมีความสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

2.1.1 ประสบการณ์ของคนในหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ 8 ที่ประสบความล้มเหลวมาก่อน เป็นบทเรียนที่ให้คนในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้ เกิดปัญหาดังที่เคยประสบมา

2.1.2 ระบบการจัดการบริหารที่ดี จะทำให้กองทุนหมู่บ้านบรรรุดัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ ของรัฐบาล

2.1.3 การสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชน โดยการสร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านมีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะทำให้ กองทุนมีศักยภาพที่ดี

2.2 ปัจจัยด้านลบ

2.2.1 ประชาชนในหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ 8 ยังมีสภาพการเป็นลูกหนี้ของธนาคาร และนายทุนซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถดำรงกองทุนให้เติบโตได้ในระยะอันสั้น

2.2.2 ความสามารถในการดำเนินธุรกิจ อาชีพของประชาชนในหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ 8 โดยเฉพาะภาคเกษตร ยังต้องพึ่งพาธรรมชาติอยู่มาก หากปีไหนฝนไม่ตกตามฤดูกาล พืชผลทางการเกษตรก็จะได้รับความเสียหาย

2.2.3 ประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างบางกลุ่มยังฝักใฝ่เล่นการพนัน เล่นหวยใต้ดิน ซึ่งเฉลี่ยการเล่นหวยถึง 4 ครั้งต่อเดือน

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการที่ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ไปปฏิบัติงานในหมู่บ้านคลองหินปูน หมู่ 8 ได้สร้างเครือข่ายองค์กรย่อยในภายในหมู่บ้านคลองหินปูน ได้แก่กลุ่มสมาชิกแม่บ้านวังไทรพัฒนา เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและความเข้มแข็งในการดำเนินโครงการตลอดจนสร้างเครือข่ายกับองค์กร นอกหมู่บ้านคือการให้มีการรวมกลุ่มระหว่างกลุ่มแม่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการสร้างงานในรูปแบบของโครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์ที่ทำการผลิตได้ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านคลองหินปูน เป็นผลิตภัณฑ์จากโยสียงเคาะห์ เช่น หมอน ผ้าห่ม ที่นอนปิกนิก หมอนข้าง ซึ่งเป็นการสร้างงานให้กับชุมชนและตำบล

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนบ้านคลองหินปูน หมู่ที่ 8 ต.วังไทร อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา มีดังนี้

4.1 สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคีในระดับที่สูง จากการให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน

4.2 สมาชิกมีความซื่อสัตย์ เสียสละเพื่อส่วนรวม มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ให้มากกว่าเดิม ถึงจะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

4.3 สมาชิกและผู้นำด้านต่างๆ ต้องมีความเสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มและองค์กรต่างๆ ในหมู่บ้าน

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ คือ

5.1 ผลโดยตรง เมื่อการดำเนินการบริหารกองทุนผ่านไปได้ระยะหนึ่ง สมาชิกที่เข้าไปดำเนินกิจกรรมจนสามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งต้นและดอกเบี้ย จะทำให้กองทุนเติบโตขึ้น มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้านในปริมาณที่มากขึ้น

5.2 ผลกระทบโดยตรง สมาชิกผู้กู้ไปดำเนินโครงการสามารถก่อรายได้เพิ่มและสมาชิกสามารถปลดภาระหนี้สินได้

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม วิถีชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านคลองหินปูนเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน

1.1 ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ระเบียบข้อบังคับข้อ 14 วิธีการชำระค่าหุ้นหรือชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยโดยใช้แรงงานให้ยึดมาตรฐานอัตราค่าแรงตามท้องถิ่น

1.2 ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ระเบียบข้อบังคับข้อ 16 ว่าด้วยอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 12 บาทต่อปี เป็นอัตราดอกเบี้ยที่สูง เห็นควรให้ลดลงเหลือร้อยละ 6 บาทต่อปี ส่วนอัตราเงินกู้ถูกเงินให้คงที่ไว้ร้อยละ 1 บาทต่อเดือน และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากให้ลดลงจากร้อยละ 5 บาทต่อปี ตามอัตราเงินฝากของธนาคารพาณิชย์

1.3 ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ระเบียบข้อบังคับข้อ 19 วาระการดำรงตำแหน่งคณะกรรมการกองทุน อยากจะให้มีการคงสภาพของคณะกรรมการเดิมร่วมกับคณะกรรมการใหม่ทุกครั้งในการทบทวนแต่ละครั้ง

2. ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนบ้านคลองหินปูน

2.1 ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรให้คณะกรรมการศึกษาระเบียบข้อบังคับของกองทุนให้เข้าใจ เพราะเวลาที่สมาชิกมาขอคำปรึกษาจะสามารถให้คำปรึกษาได้ และอยากให้เสียสละเวลาให้กับกองทุนให้มากกว่านี้ในกรณีจัดประชุมต่าง ๆ

2.2 ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรให้มอบหมายหน้าที่ให้กับคณะกรรมการอย่างทั่วถึงและให้หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องติดตามผลการดำเนินงานของกองทุนอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านคลองหินปูน

3.1 ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรให้สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนนำเงินไปใช้ให้ถูกวัตถุประสงค์ จากการติดตามพบว่าบางรายนำเงินไปชำระหนี้เดิมแทนที่จะนำไปพัฒนาอาชีพ

3.2 ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรให้สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนทำบัญชีกิจการด้วยโดยใช้รูปแบบการทำบัญชีที่ง่ายไม่ซับซ้อนเกินความสามารถของสมาชิก

3.3 ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ควรให้มีการรวมกลุ่มเฝ้าระวังการเงินจากกองทุนไปดำเนินการเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองกับพ่อค้าคนกลางในการซื้อขายผลผลิต

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ทำสารนิพนธ์ หลังจากเข้าไปศึกษาและประเมินโครงการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกรณีศึกษากองทุนบ้านคลองหินปูน หมู่ 8 ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

4.1 ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ถึงแม้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนจะต้องลดปัญหาการ เป็นหนี้ในระบบให้กับประชาชนได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็มีประชาชนบางส่วนยังไปอาศัยกู้เงินนอกระบบอยู่เพราะการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองมีข้อจำกัดกู้ยืมได้ค่อนข้างน้อย ทำให้ผู้ประกอบการขนาดใหญ่ไม่เพียงพอต่อการลงทุนจึงกู้เงินจากเอกชน หรือนายทุนอยู่ จึงอยากเสนอแนะว่าถ้าการบริหารไปสักระยะหนึ่ง ถ้ากองทุนมีกำไรอยากให้เพิ่มวงเงินกู้ให้มากกว่านี้

4.2 ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 หน่วยงานของรัฐควรส่งวิทยากรไปช่วยพัฒนา ภูมิปัญญาดั้งเดิมให้ผนวกกับภูมิปัญญาใหม่ที่ทันสมัยเพื่อให้เศรษฐกิจของชุมชนเข้มแข็ง และยั่งยืน อย่างแท้จริง

4.3 ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนสามารถยื่นหยักอยู่ได้ โดยการดึงความรู้ความสามารถของคนในหมู่บ้านหรือชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของชุมชน

4.4 ข้อเสนอแนะข้อที่ 4 พยายามอนุรักษ์ความเป็นอยู่ของชุมชนดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด แะนานที่สุด โดยการจูงใจให้คนในชุมชนเห็นตัวอย่างว่า ชุมชนของตนเองมีของดีที่สามารถถอดคนอื่นได้อย่างน่าภาคภูมิใจ ทั้งทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาของชุมชน

4.5 ข้อเสนอแนะข้อที่ 5 ส่งเสริมการทำงานกลุ่มให้เป็นระบบทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่จะตั้งขึ้นใหม่ ให้คนทุกวัยมีกิจกรรมสร้างสรรค์ในชุมชน

4.6 ข้อเสนอแนะข้อที่ 6 ส่งเสริมผู้นำทุกกลุ่มให้มีความเสียสละ เพื่อก่อกลุ่มอย่างแท้จริงให้เป็นตัวอย่างที่ดีของสมาชิก

4.7 ข้อเสนอแนะข้อที่ 7 การที่นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไปใช้ในชุมชนอย่างรวดเร็ว อาจทำลายวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาดั้งเดิม ให้เลือนหายไปในที่สุด ควรพัฒนาด้วยความระมัดระวัง

บรรณานุกรม

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ , สำนักงาน . 2544 .

----- . 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 . สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี,
เจดีย์ว บุรีภักดี และคณะ , 2545 . ชุมวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา . พิมพ์ครั้งที่ 1 นนทบุรี :
บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

----- . 2545 ชุมวิชาการวิจัยชุมชน . พิมพ์ครั้งที่ 1 นนทบุรี : บริษัท เอส อาร์ . พรินต์ติ้ง
แมสโปรดักส์ จำกัด.

----- . 2545 ชุมวิชาการนิพนธ์ . พิมพ์ครั้งที่ 1 นนทบุรี : บริษัท เอส อาร์ . พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์
จำกัด.

เคลินิวส์. 29 มิถุนายน 2545. หน้า 9

มติชนรายวัน. 4 กุมภาพันธ์ 2545. หน้า 7